

1. גישה – מרכז לשמירה על הזכות לנוע
2. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
3. רופאים לזכויות אדם - ישראל
4. האגודה לזכויות האזרח בישראל
5. עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

ע"י ב"כ עוה"ד אסנת כהן ליפשיץ (מ.ר. 52260);
מוריה פרידמן שריר; סיגי בן ארי
מעמותת "גישה - מרכז לשמירה על הזכות לנוע"
רח' הארבעה 10, תל אביב
טלפון: 03-62441120; פקס: 03-6244130
דוא"ל: info@gisha.org

העותרים

- נ ג ד -

1. ממשלת ישראל
2. ראש הממשלה
3. שר הביטחון
4. מתאם פעולות הממשלה בשטחים

ע"י מחלקת בג"צים, פרקליטות המדינה
רחוב צלאח א-דין 29, ירושלים
טלפון: 02-6466590, פקס: 02-6466655

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי ובקשה לקיום דיון דחוף

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת להוציא מלפניו צו על תנאי המופנה כנגד המשיבים, המורה להם לבוא וליתן טעם כדלקמן:

- א. מדוע לא יאפשרו מעבר חופשי, מהיר וללא עיכוב של כל משלוחי הסיוע, הציוד והסגל ההומניטריים, במיוחד לצפון רצועת עזה והגדלתו המשמעותית של סיוע זה;
- ב. מדוע לא יפעלו בהתאם לחובותיהם ככוח כובש ויספקו לאתר סיוע הומניטרי חיוני לאוכלוסיה האזרחית ברצועת עזה, ובעיקר לצפון הרצועה, דרך המעברים בין ישראל לבין רצועת עזה.

מבוא ובקשה לדיון דחוף

1. עתירה זו מכוונת נגד החלטות ומדיניות המשיבים להטיל מגבלות על אספקת מצרכים חיוניים לאוכלוסיה האזרחית וכניסת סיוע, ציוד וצוותים הומניטריים לרצועת עזה ובעיקר לצפון רצועת עזה, שם שורר מצב הומניטרי קטסטרופלי.
2. האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה, בעיקר בצפון הרצועה, הנתונה למתקפות מהאוויר של הצבא הישראלי וסכנות הלחימה הקרקעית, נמצאת במצב של תת-תזונה חריפה, המשפיעה במיוחד על חולים כרוניים, נשים הרות ילדים. נכון ליום 12.3.2024, דווח כי ידוע על מותם של 27 אזרחים, ביניהם 23 ילדים מתת-תזונה והתייבשות בבתי חולים בצפון הרצועה. ההערכה המקובלת בקרב גורמי הסיוע היא כי מספר המתים מרעב והתייבשות גבוה בהרבה והוא צפוי לעלות ככל שלא תהיה אספקה מיידית של מזון וסיוע הומניטרי מציל חיים.
3. בנוסף להשפעה הישירה על האוכלוסיה האזרחית הסובלת ממחסור במזון, במי שתיה נקיים, במוצרי היגיינה ומצרכים חיוניים אחרים להישרדותה, בתי חולים ברחבי עזה, ממשיכים להתמודד עם מחסור קריטי בדלק, ציוד כירורגי, תרופות הרדמה ותרופות אחרות, מזון, וצוותים רפואיים, במיוחד בצפון עזה, שם רק שישה בתי חולים מתפקדים בצורה חלקית בלבד.
4. מדינת ישראל שולטת במספר המשאיות ובסוג הציוד והמוצרים אשר נכנסים לרצועת עזה ואלה שעושים את דרכם לצפון הרצועה. אין כל חולק על כך שהמספר היומי הממוצע של משאיות שנכנסות לעזה עם מזון, סיוע ותרופות נמוך בצורה משמעותית מהמספר המינימלי הנדרש לצורך הישרדותה של האוכלוסיה האזרחית ולתפקוד המתקנים החיוניים.
5. תוך התעלמות מוחלטת מהדין, בשבועות לאחר יום 26.1.2024 – הוא היום שבו בית הדין הבינלאומי לצדק נתן החלטתו בנוגע לצעדים הזמניים שמחייבים את מדינת ישראל וביניהם הגדלת הסיוע ההומניטרי הנכנס לרצועת עזה – המספר היומי של משאיות הסיוע שנכנסו לרצועת עזה ירד **בשליש** ממספר המשאיות שנכנסו לפני כן. מספרן לא היה מספיק אז, ומספרן כיום הוא רחוק עוד יותר מלהיות מספיק, במיוחד עם התדרדרות מצב האוכלוסיה האזרחית בצפון הרצועה.
6. על מדינת ישראל מוטלות חובות מכוח המשפט הבינלאומי ובראשן, מכוח דיני הלחימה ומכוח דיני הכיבוש, בהיותה כוח כובש ברצועת עזה. ישראל אינה עומדת בחובותיה אלה. להפך, מהמצב בשטח עולה כי היא נוקטת, בין היתר, בענישה קולקטיבית העלולה לעלות גם כדי הרעה כשיטת לחימה, בנוסף להפרת הוראות נוספות המטילות עליה חובה לאפשר מעבר מהיר וללא עיכוב של הסיוע הומניטרי הנחוץ ואף לספק את הטובין הדרושים לשם קיום הצרכים ההומניטריים החיוניים לאוכלוסיה האזרחית, כגון, דלק וחשמל, ולהימנע מפגיעה מכוונת בצרכיה הבסיסיים של האוכלוסיה.
7. נוכח הפגיעה הקשה באוכלוסיה האזרחית ונגד החלטותיהם והתנהלותם הבלתי חוקיות של המשיבים מוגשת עתירה זו, במסגרתה מבקשים העותרים כי בית המשפט הנכבד יורה על קביעת מועד דיון דחוף בה.

ואלה נימוק העתירה:

הצדדים לעתירה

8. העותרים 1-6 הם ארגוני זכויות אדם בישראל שמטרתם להגן על זכויות אדם בישראל ובשטחים הכבושים.
9. המשיבה 1 (להלן: **ממשלת ישראל**) היא הרשות המבצעת של מדינת ישראל אשר פועלת מכוח חוק יסוד: הממשלה.
10. המשיב 2 (להלן: **ראש הממשלה**) הוא העומד בראש הממשלה ובראש הוועדה לענייני ביטחון לאומי.
11. המשיב 3 (להלן: **שר הביטחון**) הינו הממונה מטעם ממשלת ישראל על הצבא מכוח חוק יסוד: הצבא.
12. המשיב 4 (להלן: המתפ"ש) הינו האחראי על יישום מדיניות ממשלת ישראל בשטחי הגדה המערבית ורצועת עזה.

תשתית עובדתית

13. מעל חמישה חודשים נמצאת האוכלוסיה האזרחית ברצועת עזה תחת מתקפה ישראלית חסרת תקדים. יותר משני מיליון תושבי הרצועה, רובם המוחלט תושבים מוגנים, נתונים תחת מתקפות צבאיות מהאוויר, מהים והיבשה. 75% מתושבי הרצועה נאלצו להימלט מבתיהם והם עקורים בדרום הרצועה, רובם באזור רפיח. בשטחה המצומצם של הרצועה, אף אדם אינו בטוח ואין מקום מחסה שאינו חשוף לפגיעות קטלניות.
14. מאז תחילת המתקפה הישראלית, דווח על מותם של למעלה מ-31 אלף בני אדם. מהדיווח עולה כי 72% מהם, הם נשים וילדים. מעל 73 אלף בני אדם נפצעו. אלפים נוספים נעדרים וקבורים מתחת להריסות. המצב ההומניטארי בכל רחבי הרצועה קשה ביותר. ילדים, נשים, גברים וזקנים מתים מידי יום, מהתקפות צבאיות, מרעב, מהעדר מים נקיים לשתיה, ממחסור אקוטי בתרופות ושירותים רפואיים ומהעדר תנאים היגייניים בסיסיים.
15. המתקפה הישראלית החלה ביום 7 באוקטובר 2023 לאחר שחמאס וארגונים חמושים נוספים מרצועת עזה ביצעו טבח מחריד ביישובי הדרום: למעלה מ-1200 אנשים נרצחו, מעל 250 נחטפו, 134 מהם עדיין מוחזקים על ידי חמאס וגורלם אינו ידוע, רבים אחרים נפצעו ואלפים נאלצו לעזוב את בתיהם. ירי רקטות לעבר אוכלוסיה אזרחית בישראל אשר התחיל במועד זה נמשך ימים ארוכים. לאחר אירועים מחרידים אלו הכריזה ישראל על מלחמה נגד החמאס שמטרתה להביא לחיסול הארגון. אלא, שמהתבטאויות פומביות של חברים בממשלת ישראל, חברי כנסת ורבים נוספים, ניתן ללמוד כי לעמדת ישראל אירועים קשים אלו מצדיקים את הפגיעה האנושה באוכלוסיה האזרחית ברצועה. כפי שיפורט להלן, לעמדה זו אין כל אחיזה והיא מנוגדת לעקרונות יסוד במשפט ההומניטרי הבינלאומי.

16. אין להסכין עם האלימות חסרת התקדים של חמאס וארגונים חמושים נוספים ברצועת עזה, ועם העובדה כי הם עדיין מחזיקים בחטופים מישראל וממשיכים להפר את הדין הבינלאומי. עם זאת, אלו אינם פוטרים את ישראל מחובותיה מכוח המשפט הבינלאומי, כולל דיני הלחימה ודיני הכיבוש. מצבם הקשה של התושבים המוגנים ברצועת עזה אינו מותיר מקום לספק כי ישראל מפירה חובות אלו באופן נרחב, שיטתי ומתמשך.

המצב העובדתי ברצועת עזה כפי שהוא מוצג על ידי מדינת ישראל

17. ההתחקות אחר המצב העובדתי המדויק מורכבת, הן בשל העובדה כי המצב דינמי ונתון לשינויים מהירים והן בשל העובדה כי האופן בו העובדות מתוארות על ידי מדינת ישראל (כמפורט לעיל) אינו עולה בקנה אחד עם תיאורן על ידי סוכנויות האו"ם וארגונים לא ממשלתיים הפועלים בתוך הרצועה. למען נוחות הדיון, נתחיל בתיאור העולה מפרסומים רשמיים של מדינת ישראל ולאחר מכן נתייחס לעובדות המפורסמות על ידי סוכנויות האו"ם וארגונים לא ממשלתיים הפועלים ברצועה.

18. מדינת ישראל מספקת מידע רשמי מטעמה באמצעות מתאם פעולות הממשלה בשטחים על אודות הסיוע ההומניטארי שלטענתה נכנס לרצועת עזה. מדובר בעדכונים באתר האינטרנט של המתפ"ש, פרסומים לתקשורת, מיילים שנשלחים בתפוצה רחבה ועוד ועוד. יצוין כבר עתה, כי לא תמיד המידע שנמסר בעדכונים אלו, עולה בקנה אחד עם מידע שנמסר מארגונים בינלאומיים. מהמידע המעודכן באתר ליום 14.3.2024 עולה כי מאז תחילת המלחמה, נכנסו לרצועת עזה 16,850 משאיות של סיוע ההומניטארי: 9,972 מתוכן הן משאיות מזון, 1328 משאיות מים, 1341 ציוד רפואי, 2463 ציוד למקלטים והיתר שונות.

19. ביום 13.3.2024 נכנסו בסך הכל 89 משאיות. מתוכן 57 משאיות מזון, משאית מים אחת, שתי משאיות של ציוד רפואי, 28 משאיות של ציוד למקלטים, ושלוש משאיות עם ציוד אחר (ראה: אתר המתפ"ש בכתובת <https://govextra.gov.il/cogat/humanitarian-efforts/home>). יצוין כבר עתה, כי לפני המלחמה נכנסו לרצועה 500 משאיות בכל יום (מספר זה כולל דלקים אשר נכנסים בכמות מועטה ביותר מאז תחילת המלחמה (גיקי חוגי, "ישראל אפשרה לראשונה הכנסת סיוע ההומניטארי לעזה, אך לפי האו"ם הוא רחוק מלהספיק", הארץ מיום 21.10.2023).

20. בעדכונים השונים, מתפ"ש לא מוסר את המידע בפילוח לצפון הרצועה ולדרומה אך לעיתים ניתן לדלות מפרסומיו מידע ספציפי לצפון. כך למשל, ביום 3.3.2024 עדכן מתפ"ש כי "במהלך הימים האחרונים עברו יותר מ-100 משאיות לצפון עזה" וכן, כי הוצנחו 32 חבילות בצפון על ידי ירדן. גם ביום 4.3.2024 עדכן מתפ"ש כי "במהלך הימים האחרונים עברו יותר מ-100 משאיות לצפון רצועת עזה" וכן, כי אורגנה משלחת של 15 משאיות לצפון, הועברו לרצועה 50 אינקובטורים, חלקם לצפון וכי משלחת של האו"ם נכנסה עם דלק לבית החולים כמאל עדואן. ביום 6.3.2024 עדכן מתפ"ש פעם נוספת כי "במהלך הימים האחרונים עברו יותר מ-100 משאיות לצפון". ביום 7.3.2024 עדכן המתפ"ש כי 11 משאיות סיוע יצאו לצפון וכי במהלך 24 השעות האחרונות 26 משאיות יצאו לצפון כולן בארגון של הסקטור הפרטי ברצועת עזה. ביום זה עדכן מתפ"ש כי "במהלך הימים האחרונים יותר מ-100 משאיות עברו לצפון".

21. ביום 11.3.2024 עדכן מתפ"ש כי במהלך השבועיים האחרונים יותר מ-150 משאיות עברו לצפון הרצועה, כולן בארגון של הסקטור הפרטי. בנוסף, 146 חבילות סיוע הוצנחו בצפון הרצועה על ידי מצרים, בלגיה, איחוד האמירויות, צרפת וארצות הברית וכי מתחילת המלחמה הצניחו המדינות הזרות יותר מ-1250 חבילות סיוע במהלך 30 מבצעים, רובם בצפון הרצועה.

22. באותו יום פרסם, כי לראשונה, הכניסה ישראל לרצועת עזה סיוע הומניטארי ישירות לצפון הרצועה וזאת דרך מעבר 96 – מעבר לא מוסדר בגבול ישראל-עזה, סמוך לקיבוץ בארי. 6 משאיות בלבד נכנסו. ביום 13.3.2024 פרסם דובר צה"ל כי "נציף את הרצועה בסיוע הומניטארי". מפרטי ההודעה נלמד, כי ההצפה מתוכננת להתרחש רק בעוד כחודשיים לכל הפחות וזאת באמצעות הקמה מורכבת ביותר של מזח ימי שיוזמת ארצות הברית ולאחר שתושלם ניתן יהיה להעביר באמצעות הים סיוע הומניטארי לצפון הרצועה. ביום 16.3.2024 פרסם דובר צה"ל ספינה של "המטבח המרכזי העולמי", בהובלת איחוד האמירויות, הגיעה למרחב הימי של רצועת עזה ועליה מזון ומים שהועברו ל-12 משאיות המיועדות לחלוקה בצפון הרצועה.

23. מהאמור לעיל מצטיירת תמונה ברורה: ראשית, מדינת ישראל לא מספקת בעצמה כל סיוע הומניטארי לרצועה. כל הסיוע ההומניטארי שמגיע לרצועה, ובכלל זה לצפונה, מקורו בגורמים אחרים כגון, מדינות זרות, ארגונים בינלאומיים והסקטור הפרטי ברצועת עזה. שנית, כל הגורמים המבקשים להעביר סיוע תלויים בהסכמת ישראל לשם כך. שלישית, פרט למקרה בודד, לא מועבר סיוע ישיר ממדינת ישראל לצפון הרצועה, על אף שברור לכל כי זו הדרך הפשוטה והיעילה ביותר להעביר את הסיוע הנדרש לאוכלוסייה האזרחית בצפון.

המצב העובדתי ברצועה כפי שהוא מצטייר במקורות אחרים - "לא יהיה חשמל, לא יהיה מזון, לא יהיה דלק"

24. כידוע, בשל הסגר המתמשך שהטילה מדינת ישראל על רצועת עזה ושנות הכיבוש הארוכות שקדמו לו, המצב ההומניטארי בכל רצועת עזה היה קשה גם לפני המלחמה הנוכחית. [כלכלת הרצועה](#) התקשתה להתפתח בשל שליטת ישראל על המעברים היבשתיים וכן, על המרחב הימי והאווירי; ההגבלות על כניסת ויציאת סחורות; הגבלות על אזורי חקלאות ודייג; וכן המתקפות החוזרות והנשנות של הצבא הישראלי שזרעו הרס וחורבן וחייבו השקעת משאבים רבים בשיקום מבנים ותשתיות (ראה: *UNCTAD ועידת האו"ם למסחר ופיתוח "The Economic Occupation for the Palestinian People: The Impoverishment of Gaza under Blockade" (2020)*, עובר למלחמה הנוכחית 80% מתושבי הרצועה הסתמכו על קבלת סיוע מארגונים בינלאומיים. נכון לאמצע שנת 2022, 65% מתושבי הרצועה חיו מתחת לקו העוני ללא ביטחון תזונתי (ראה: *UNCTAD ועידת האו"ם למסחר Developments in Palestinian Territory "the economy of the Occupied" (11.9.2023)*).

25. רוב הסחורה שנכנסה לרצועת עזה לפני המלחמה, נרכשה בישראל ובגדה המערבית ונכנסה לרצועה דרך מעבר כרם שלום לאחר בידוק ביטחוני. סחורה נוספת נכנסה לרצועה דרך מעבר סאלח א-דין על גבול מצרים ובנוסף, נהנתה הרצועה מתוצרת מקומית, חקלאות, דייג, מפעלי

מזון ועוד (ראו: <https://theconversation.com/gaza-has-been-blockaded-for-16-years-heres-what-a-complete-siege-and-invasion-could-mean-for-vital-supplies-215359>).

מיד לאחר פרוץ המלחמה קיבלה ממשלת ישראל החלטה לאסור על מכירת סחורה מישראל לרצועת עזה ולמנוע מעבר של חשמל, דלקים, מים וכל סחורה אחרת דרך גבול ישראל מצרים. כתוצאה מכך, האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה נאלצה להתבסס על מלאי הסחורה הקיים לצורך קיומה ולהתמודד עם מצוקה הולכת וגדלה שכן בשל הלחימה, ניזקו מפעלים, שדות חקלאיים, סירות דיג, תשתיות, מבנים ועוד ואף אם לא נגרם לחלקם נזק פיסי לא ניתן היה להמשיך בייצור בשל גורמים נוספים, כגון פינוי מאות אלפי תושבים מבתיהם, מצב לחימה פעיל, מחסור חמור בחומרי גלם, איסור ישראלי על יציאה לים, או עיבוד שטחים חקלאיים וכיוצא באלו (ראו: <https://english.wafa.ps/Pages/Details/140230>).

26. על אף נסיבות קשות אלו, מאז 7.10.2023, ישראל לא מפעילה רק כוח צבאי מאסיבי ברצועה שעד כה גבה את חייהם של עשרות אלפי אזרחים, אלא בחרה לנקוט בסדרת צעדים נוספים בעלי השפעה ישירה ואנושה על כלל האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה. אוכלוסייה זו עוברת תהליך דה-הומניזציה על ידי ישראל ומוצגת כמטרה לגיטימית, על מנת להצדיק פגיעה בה במסגרת המלחמה.

27. כך למשל, ביום 7.10.2023 [הורה](#) שר האנרגיה והתשתיות, ישראל כ"ץ לחברת החשמל להפסיק את מכירת החשמל לרצועת עזה, מה שהוביל לניתוק הרצועה מחשמל, לפגיעה רחבת היקף בכל תחומי החיים של אוכלוסייה המקומית, לרבות ביכולת התפקוד של בתי חולים ותשתיות חיונית בכל רחבי הרצועה (ראה: [איתמר אייכנר ותמר אזולאי, שר האנרגיה הורה להפסיק אספקת חשמל לעזה: "מה שהיה - לא יהיה"](#), *YNET*, 7.10.2023).

28. ביום 9.10.2023 הכריז שר הביטחון יואב גלנט כי: "מצור מוחלט יוטל על הרצועה. לא יהיה חשמל, לא יהיה מזון, לא יהיה דלק – אנחנו נלחמים בחיות אדם וננהג בהתאם" (ראה: [יואב זיתון, "גלנט: "מצור מוחלט יוטל על הרצועה; אנו נלחמים בחיות אדם"](#), *YNET*, 9.10.2023).. ואכן, מדינת ישראל ניתקה את אספקת הדלק והחשמל והמים לרצועה כבר ביום 7.10.2023 וכתוצאה מכך החל מיום 11.10.2024 יש הפסקת חשמל ברצועה.

29. מעבר ארז שיועד למעבר אנשים, אשר היה מושא למתקפה ביום 7.10.2024 ומעבר כרם שלום, שיועד למעבר סחורות, נסגרו באופן מוחלט. בנוסף, בין התאריכים 20.10.2023-10.10.2023 לא פעל גם מעבר רפיח, ככל הנראה עקב איומים והפצצות ישראליות (ראו: [ליאור בן ארי ויואב זיתון, "דיווח: מצרים סגרה את מעבר רפיח ללא הגבלת זמן אחרי הפצצות ישראליות"](#), *YNET*, 10.10.2023). מעבר כרם שלום, שב לפעול ביום 15.12.2023 ומאז הסיוע ההומניטארי נכנס, בנוסף למעבר רפיח, גם דרכו. פעילות המעבר משובשת על ידי מפגינים אשר מבקשים למנוע כניסת סחורה לרצועת עזה ובהמשך הדברים יורחב על עניין זה.

30. השווקים המקומיים שהיו קיימים ברצועה לפני תחילת המלחמה קרסו (לאחרונה התפתחו שווקים קטנים חדשים שמתבססים על מעט סחורה שנכנסת מרפיח ומכירה מחדש של סיוע). עובר למלחמה, עזה היוותה [שוק שבוי של ישראל](#) (ראה: [אליאור לוי, "לאכול חומוס ישראלי](#)

בעזה, *YNET*, 9.3.2014) - שווקיה התבססו ברובם המכריע על מסחר עמה (ראה: *Georgina McAllister, "Gaza has been blockaded for 16 years – here's what a 'complete siege' and invasion could mean for vital supplies", The Conversation, 16.10.2023*). נתוני הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה מלמדים כי ישראל היא המקור ללמעלה מ-80% משווי הסחורה שנכנסות לרצועה. על אף תלות זו, שידועה ומוכרת למדינת ישראל, היא הורתה על סגירת המעברים ואסרה על רכישות סחורות בישראל אם יעדן הוא הרצועה.

31. בשל המצור שהטילה ישראל אין כמעט כניסת סחורה לשוק הפרטי ברצועה והמעט שנכנס ממצרים לא יכול לענות על החסך האדיר. מלאי המוצרים שהיה קיים בשוק אזל, הכמות המצומצמת של סחורה בשווקים הובילה לעליית מחירים חדה. הלשכה המרכזית הפלסטינית לסטטיסטיקה דיווחה כי נכון לסוף חודש ינואר כבר נרשמה עליה של 66% במדד יוקר המחיה וירידה של 40% בכוח הקניה של התושבים (עדכון לחודש פברואר טרם פורסם). במקביל, המציאות שכפתה הלחימה הובילה לשיתוק מוחלט של כל ענפי התעשייה וייצור המזון בעזה.

32. רק ביום 21.10.2023 נפתח מעבר רפיח לכניסת סיוע הומניטארי בכפוף לתנאים שקבעה ישראל ולאישורה. כבר ביום 24.10.2023 התריעו סוכנויות האו"ם כי כמות הסיוע הנכנסת היא כמו טיפה בים ואינה מספקת כלל. הסוכנויות קראו לפתיחת המעברים מישראל ולגידול משמעותי בכמות הסיוע הנכנס בשל המחסור החמור שנוצר לאחר שבועיים של מצור, עקירת אלפי תושבים לדרום ומתקפה ישראלית אינטנסיבית (ראה: *Gabrielle Tétrault-Farber, "UN organisations plead for unimpeded Gaza aid 'on our knees", Reuters, 24.10.2023*).

33. במבט לאחור, המציאות מלמדת כי חששן של סוכנויות האו"ם מפני קטסטרופה הומניטארית חסרת תקדים, היה מבוסס היטב. קצרה היריעה מלתאר צעד אחר צעד, את המהלכים שנקטה ישראל ושבועיים התדרדר המצב ההומניטארי לאסון הנורא המתחולל ברצועה היום ונתייחס להלן לעיקר הדברים.

34. ביום 20.2.2024 פורסם דוח מסכם על המחסור בסיוע הומניטארי על ידי AIDA (איגוד סוכנויות הפיתוח הבינלאומיות). על פי הדוח, סיוע הומניטארי הוא חבל ההצלה הראשי לכל האוכלוסיה האזרחית ברצועת עזה. משכך, סוכנויות האו"ם וארגונים לא ממשלתיים הפועלים ברצועה הזהירו שוב ושוב כי אם ישראל לא תאפשר פתיחת מעברים ומעבר כל הסיוע ההומניטארי הנדרש, שיעור המתים והנפגעים כתוצאה מהעדר גישה למזון, מים תרופות וציוד הומניטארי אחר, צפוי לעלות על מספר ההורגים במתקפות הצבאיות. הדוח מצביע על המכשולים שישראל מערימה על כניסת וחלוקת הסיוע. בין היתר עולים ממנו הדברים הבאים: מנגנון הבידוק של ישראל בגבולות גורם למניעת מעבר, לעיכובים ארוכי טווח של סיוע ולהגבלות נוספות. במחסומים שישראל הקימה בתוך שטחי הרצועה נערכות בדיקות נוספות ובמהלכן ישראל מונעת מעבר של סיוע שהיא כבר אישרה את כניסתו והעברתו תואמה מראש. כניסת משאיות רבות מסורבת בשל טענה ישראלית לציוד דו שימושי. לטענת הארגונים, מדובר בציוד חיוני לסיוע הומניטארי כגון צינורות מים, ערכות לבקרת איכות מים, נרות ושמיות מיוחדות וכי לא מדובר בציוד דו שימושי על פי הרשימות המקובלות בעולם. בנוסף, עובדי משלחות הסיוע

והמשלוחים עצמן נמצאים בסכנה בעת המעבר ברצועת עזה. עובדי סיוע נהרגו כתוצאה מירי צלפים והתקיפות של הצבא הישראלי ממשיכות להעמיד אותם בפני סיכון מתמשך. ההפצצות הישראליות גרמו גם להרס התשתיות ורבים מהכבישים והדרכים נפגעו קשות. רק 50% מסוכנויות הסיוע דיווחו כי ביכולתן לחלק סיוע מחוץ לרפיח. 3 סוכנויות בלבד יכולות להגיע לעיר עזה וצפונה ממנה (ראה: *AIDA, Snapshot of Deprivation of Humanitarian Aid in the Gaza Strip*, 20.2.2024)

35. מעדכון של OCHA מיום 15.3.2024 המתייחס לשבוע שבין 11-5 למרץ נלמד כי יש צורך קריטי בהרחבת שירותי הבריאות החיוניים כדי להגן על בריאות האוכלוסייה האזרחית ולמתן את ההתפשטות של מחלות זיהומיות בעיקר בקרב מאות אלפי העקורים. לשם כך יש להכפיל את שיעור החיסונים, להרחיב את אספקת התרופות לאפשר נגישות רבה בהרבה לשירותי בריאות, להבטיח זמינות של ציוד ושירותי מעבדה וכן מוצרי דם בבתי החולים. עוד צוין, כי בתי חולים בצפון הרצועה, במיוחד אל-עודה, אל-אהלי, אל-סהבה וכמאל עדוואן, עדיין מתמודדים עם אתגרים קריטיים בשל ההתקפות הישראליות והגבלת הסיוע. כל ארבעת בתי החולים מתמודדים עם מחסור חריף של דלק, ציוד וצוות רפואי. יכולתם לספק סיוע רפואי הולכת ופוחתת בעוד שניכרת עליה מתמיכה במספר הפצועים והסובלים מתת-תזונה וטראומה בקרב האוכלוסייה האזרחית והצוות הרפואי. לצד זאת, יש צורך דחוף לשפר את הגישה למי שתייה נקיים ולמתקני תברואה נאותים כדי למנוע התפשטות של מחלות המועברות במי שתייה. בעדכון מפורטים המאמצים הכבירים של ארגוני הסיוע השונים למלא את צרכי האוכלוסייה האזרחית, אך מודגשת העובדה שעל אף הסיוע שהארגונים מצליחים לספק, עדיין יש מחסור אקוטי ומסוכן בכל הנוגע לשירותי בריאות ברצועה (דוח וזה וכל הדוחות הנוספים של OCHA זמינים באתר האינטרנט של הארגון בכתובת: ochaopt.org).

36. מסקנה זהה עולה מהעדכון גם באשר למצב המזון. על פי העדכון, כל האוכלוסייה האזרחית ברצועה מתמודדת עם רעב, על אף שהמצב בצפון הרצועה הוא הקשה ביותר. משאיות הסיוע וההצנחות מהאוויר, אינן קרובות מלספק את צרכי המזון של האוכלוסייה שם. במרכז הרצועה ובדרומה, נאלצים התושבים לעמוד באופן יומיומי בתורים במשך שעות בציפייה לחלוקת מזון ממשאיות סיוע שמצליחות לעבור לרצועה. הארגונים בשטח מדווחים על מחסור תמידי במזון ועל אספקה שמספיקה לפרק זמן קצר ביותר. ברפיח יותר ממיליון בני אדם מתגוררים בצפיפות קשה ומתמודדים עם עלייה חדה במספר הילדים הסובלים מתת תזונה. ארגוני הסיוע מדגישים כי יש צורך דחוף לאפשר כניסה של ציוד שיאפשר פיתוח מחודש ושיקום של אמצעי ייצור המזון המקומיים (שיספקו ירקות, דגים, בשר חלב וכו') ולהקים מסדרונות הומניטאריים שיאפשרו מעבר בטוח, ללא הפרעות של כל הסיוע הנדרש וזאת בתמיכת הסקטור הפרטי ברצועה. גם בהקשר זה מודגש בעדכון, כי על אף המאמצים שעושים הארגונים לאספקת הסיוע, עדיין יש מחסור כביר בשטח. מהעדכון עולה כי הסיבות לכך נעוצות בהמשך הלחימה אבל גם בסגירות תכופות של מעברי הגבול, הטלת מגבלות על כניסת הסיוע, על הפצתו ועל אספקתו באופן בטוח ויעיל.

המצב בצפון רצועת עזה

37. על פי דיווחי ארגוני הסיוע השונים, המצוקה ההומניטארית, ההתייבשות והרעב הולכים ומתפשטים בכל שטחה של רצועת עזה. עם זאת, הסכנה גדולה במיוחד בקרב התושבים [בצפון הרצועה](#), בין השאר, בשל היעדר אספקת סיוע מספק שיכול לענות על צרכיהם הבסיסיים (ראה: *OCHA, Hostilities in the Gaza Strip and Israel | Flash Update #131, 4.3.2024*). בסמוך לאחר תחילת המתקפה הקרקעית ברצועה, ניתקה ישראל את צפון רצועת עזה מדרומה (ראה: יואב זיתון, "הכתר על העיר עזה הולך ומושלם, המטרה: מצור שיחנוק את בכירי חמאס", *YNET, 5.11.2023*). הדבר גרר פגיעה קשה ביותר באספקת הסיוע החיוני להשרדות מי שנותר בצפון.
38. ביום 13.10.2023, הודיעה ישראל על פינוי השטח שמצפון לואדי עזה ודרשה כי כל תושבי האזור – למעלה ממיליון בני אדם – יעזבו את בתיהם וינועו לחלקה הדרומי של הרצועה. כבר בשלב זה, התעלמה ישראל מאזהרות האו"ם לגבי האסון שימיט הפינוי על התושבים ועמדה על דרישתה. לפי [דיווחים בתקשורת](#) בעקבות דרישת הפנוי, החלה מנוסה המונית של התושבים, חלקם נפגעו בשל התקפות צבאיות עליהם (ראה: *Bethan McKernan and Sufian Taha, "Gaza civilians afraid to leave home after bombing of 'safe routes'", The Guardian, 15.10.2023*).
39. **נכון להיום לא קיים אומדן מדויק של מספר התושבים השוהים כיום בצפון הרצועה, אך על פי הערכות שונות מדובר ב-300 אלף בני אדם לערך.**
40. פעולותיה של ישראל הפכו את חייהם של התושבים המוגנים שלא ברחו מצפון הרצועה לקשים מנשוא: ההפצצות המאסיביות זרעו חורבן, מבני מגורים נהרסו, כבישים ורחובות הפכו בלתי עבירים והתשתיות נהרסו. לא ניתן היה לפנות את הפצועים הרבים וממילא שירותי הבריאות קרסו ובתי החולים כמעט ולא תפקדו. בנוסף, אספקה הומניטארית כמעט ולא מגיעה לצפון הרצועה ואין בה מים נקיים לשתיה.
41. על פי [דיווחים שונים](#), בשל הרעב בצפון עזה נאלצים התושבים לאכול עשב או מספוא בעלי חיים, שאף הוא הולך ופוחת, אותו טוחנים לקמח. עוד דווח כי אנשים נאלצים לחפור באדמה על מנת להגיע לצנרת הקבורה תחתיה בניסיון להשיג מים לשתיה ורחצה (ראה: *Sana Noor Haq and Rosa Rahimi, "We are dying slowly: 'Palestinians are eating grass and drinking polluted water as famine looms across Gaza'", CNN, 1.2.2024; Lucy Williamson, "Gaza residents surviving off animal feed and rice as food dwindles", BBC, 10.2.2024*). אספקת מים מגיעה לעיתים רחוקות ובאופן לא סדיר ומשום כך נאלצים התושבים לשתות [מים מזוהמים](#) (*OCHA, Hostilities in the Gaza Strip and Israel - reported impact | Day 150, 5.3.2024*). האו"ם [הזהיר](#) כי שיעור הילדים מתחת לגיל שנתיים הנמצאים בתת תזונה בצפון עלה בחדות במהלך ינואר והגיע לכ-15% ואין זה נדיר שילדים אינם זוכים לאכול במשך מספר ימים. מספר סוכנויות או"ם מעריכות כי כשליש מתושבי צפון הרצועה סובלים ממחסור קטסטרופלי

במזון (ראה): *“Children’s lives threatened by rising malnutrition in the Gaza Strip”*, UNICEF, 19.2.2024).

42. על פי OCHA, ישראל מונעת בצורה שיטתית את מעברן של משלחות הסיוע לצפון הרצועה וכי לאחרונה היא מסרבת יותר ממחצית הבקשות למעבר של משלחות. רוב המשלחות שאישרה ישראל נועדו לחלוקת מזון, בעוד משלחות שנועדו לחלוקת סיוע חיוני לבתי חולים ולמתקני מים, היגינה וסניטציה (WASH) סורבו (ראה: *Hostilities in the Gaza Strip and Israel I*: WASH, 16.2.2024). ישראל מגבילה מאוד גם אספקת דלק לצפון הרצועה ועל פי הערכות, נכון לחודש ינואר, ישראל מנעה מעבר של 90% מכמות הדלק שארגוני הסיוע ביקשו להעביר לצפון (ראה: *Humanitarian Access Snapshot - Gaza Strip I End-*: OCHA, 16.2.2024). *January 2024”*, Reliefweb, 5.2.2024). אספקת הדלק חיונית לצורך תפעול של בתי החולים ומתקני WASH והעובדה שישראל לא מאפשרת חלוקה שלהם למתקנים בצפון משפיעה באופן ישיר על מצב התברואה ושירותי הבריאות בצפון הרצועה (ראה: *“Explainer: Water Supply & Fuel Relationship in The Gaza Strip”*, State of Palestine WASH Cluster, 14.11.2023).

43. מסמך שפורסם במהלך חודש פברואר מדגיש את העלייה הקריטית בתת תזונה בקרב ילדים, נשים הרות ואמהות מניקות בעזה – וההשפעה הנשקפת על בריאותם עקב המחסור במזון ובמים נקיים. בצפון עזה, 1 מכל 6 ילדים מתחת לגיל שנתיים סובל מתת תזונה חריפה. יתרה מכך, 90% מילדים אלו, ו-95% מהנשים ההרות והמניקות מתמודדים עם מחסור חמור במזון, וצורכים שתיים או פחות קבוצות מזון דלות ערכים תזונתיים מדי יום. כמו כן, משפחות מפחיתות את מנות המבוגרים כדי להאכיל את הילדים, כאשר 64% מתקיימות מארוחה אחת בלבד ביום (ראה: *“Nutrition Vulnerability and Situation Analysis /Gaza”*, The Global Nutrition Cluster (GNC), Feb 2024). דר' מייק ריאן, מנכ"ל תוכנית החירום של ארגון הבריאות העולמי, מסר שרעב ומחלות הם שילוב קטלני – ילדים רעבים, מוחלשים ובטראומה, נוטים לחלות יותר, וילדים חולים, במיוחד עם שלשולים, אינם יכולים לספוג חומרים מזינים היטב (ראה: *“Children’s lives threatened by rising malnutrition in the Gaza Strip”*, WHO, 19.2.2024).

44. מדיווח של OCHA מיום 20.2.2024 עולה כי בין התאריכים 1.1.2024 – 15.2.2024 תיכננו ארגוני הסיוע להוציא 77 משלחות לאספקת סיוע וביצוע הערכות מצב מצפון לואדי עזה, מתוכן ישראל אישרה מעברן של 12 משלחות בלבד. 3 משלחות נוספות אושרו באופן חלקי בלבד ו-14 עוכבו למעבר. בעוד שהיציאה של 9 משלחות נדחתה על ידי ארגוני הסיוע עצמם, אשר מבצעים פיקוח ובדיקה של כל המשלוחים, ישראל הוסיפה ומנעה את מעברן של 39 משלחות (ראה: *Hostilities in the Gaza Strip and Israel I*: OCHA, 20.2.2024).

45. ביום 5.2.2024 הפציצה ישראל מהים משאית סיוע עמוסה במזון בטרם החלה בניסעה לצפון הרצועה (ראה: *“Gaza: Northern aid push frustrated as regional tensions rise”*, UN News, 5.2.2024). במועד זה, התכוונה תוכנית המזון העולמית - WFP להוציא לפועל תוכנית

סדורה שתאפשר חלוקה יומיומית של מזון במטרה ליצור ודאות בקרב האוכלוסייה שם ולהבטיח ירידה משמעותית ברעב. חלוקת הסיוע לא התאפשרה בשל התנפלות המון רעבים על המשאית במקרה אחד ובמקרה אחר, פגיעה של חמושים בנהג המשאית. תקריות אלו משקפות את העדרו של גוף אחראי על הסדר ציבורי והנוק שנגרם לאוכלוסייה האזרחית כתוצאה מכך (ראה: *“UN Food Agency pauses deliveries to the North of Gaza”*, **WFP**, 5.2.2024).
לנכח הקושי החמור בחלוקת המזון, הודיעה WFP כי היא נאלצת להפסיק את המשלוחים לצפון על אף שיהיו לכך השלכות קשות: התדרדרות נוספת במצב הרעב וסכנת מוות מרעב לאנשים נוספים (ראה: *“UN food agency pauses deliveries to the north of Gaza”*, **Reuters**, 20.2.2024).

46. בהודעה מטעם WFP ביום 20.2.2024 נמסר, כי כדי למנוע את האסון יש צורך להרחיב בקנה מידה משמעותי את היקף הסיוע לצפון הרצועה באמצעות פתיחת מעברים לצפון ודרכים נוספות לכניסת מזון. עוד נמסר כי מצבה של עזה תלוי על חוט השערה וכי יש לאפשר לתוכנית לסייע לאלפי האנשים המורעבים והמיואשים. בהודעה התייחס הארגון גם לנוק שנגרם בשל תשתיות התקשורת המשובשות ועמד על כך שיש להבטיח את הבטחון של עובדי הסיוע ושל אלו הנזקקים לו (ראה: *“UN Food Agency pauses deliveries to the North of Gaza”*, **WFP**, 5.2.2024).

47. דו"ח סיכום מצב חודש פברואר של OCHA מדגיש את התדרדרות היכולת להעברת סיוע לצפון הרצועה: ארגוני הסיוע של האו"ם תכננו במהלך פברואר 24 משלחות סיוע לצפון עזה. רק רבע מהמשלחות הגיעו ליעדן. במהלך ינואר תוכננו 61 משלחות ורק 10 מהן יצאו לפועל. על פי הדוח, הירידה בכמות המשלחות המתוכננת נובעת ממספר סיבות: אירועי תקיפת המשאיות (שתוארו לעיל); העדר אפשרות להבטיח את ביטחונם האישי של אנשי משלחות הסיוע; יחס עויין ואיומים כלפי עובדי הסוכנויות מצד גורמים בצבא הישראלי המאיישים מחסומים בתוך רצועת עזה; התנפלות של המון אדם מורעב על המשלוחים והאלימות הצבאית בתגובה לכך (ראה: *“Humanitarian Access Snapshot - Gaza Strip | End-February 2024”*, **OCHA**, 6.3.2024).

48. מדיווחים בכלי תקשורת בישראל עולה כי ביום 25.2.2024 ישראל העבירה לראשונה, סיוע הומניטארי דרך מעבר לא מוסדר סמוך לבארי. מהדיווח עולה כי גורמים מדיניים מודעים היטב לעובדה שסיוע הומניטארי לא מגיע לצפון הרצועה וכי קיים צורך להעביר סחורות ישירות מישראל דרך מעברים בצפון הרצועה (ראה למשל: *“כדי לעקוף את חמאס: לראשונה - כך* ישראל הכניסה סיוע לצפון רצועת עזה”, מעריב אונליין, 25.2.2024).

49. ביום 27.2.2024 דיווח משרד הבריאות בעזה על מותם של שני תינוקות בבית חולים כמאל עדואן בצפון עזה כתוצאה מתת תזונה (ראה: *Hostilities in the Gaza Strip and Israel | Flash*, **OCHA**, Update #128, 28.2.2024). כפי שצוין מעלה, נכון ליום 12.3.2024, מספר האנשים שמתו מתת תזונה הגיע ל-27. לפי משרד הבריאות בעזה, אלו רק המקרים שהגיעו לבתי חולים

ויתכן כי ישנם מקרים נוספים (ראה: Hostilities in the Gaza Strip and Israel / Flash : *Update #138, OCHA, 13.3.2024*).

50. עוד ביום 27.2.2024 הופיע מנהל מחלקת התיאום ב-OCHA, מר ראמש רגאסינגהם בפני מועצת הביטחון של האו"ם. זאת בעקבות החלטה 2417 משנת 2018 לפיה יש לעדכן את מועצת הביטחון כאשר סכסוך מזוין פוגע בביטחון התזונתי ומוביל לרעב. מר רגאסינגהם ציין בתחילת דבריו כי המצב בו נתונה הרצועה אינו מפתיע כלל, שכן סוכנויות האו"ם התריעו מיד עם תחילת הלחימה מפני היווצרות רעב המוני, במיוחד לנוכח העובדה כי האוכלוסייה ברצועה כבר סבלה מעוני מבני כתוצאה מהסגר הישראלי לאורך 16 השנים הקודמות (ראה: *Mr. Ramesh Rajasingham updating the Security Council on food security risks in Gaza, OCHA, 27.2.2024*).

51. לנוכח התעלמות ישראל מהתרעות אלו, נכון לסוף חודש פברואר רבע מאוכלוסיית הרצועה נמצאת על סף רעב. שישית מהילדים מתחת לגיל שנתיים בצפון הרצועה סובל מתת תזונה חריפה וכל תושבי רצועת עזה תלויים בגורמי סיוע על מנת לשרוד. לדבריו, התקיפות הצבאיות והגבלות ישראליות נוספות, הרסו את האפשרות לקיים חקלאות ברצועה ולייצר בה מזון, נזק שעל פי מומחים, עלול להיות בלתי הפיך, אם לא יתרחש שינוי עד לחודש מאי. מספר גורמים מסכנים את הישרדות האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה בכלל ובצפונה בפרט. בין אלו: איסור על דייג; השמדת בעלי חיים רבים כך שמזון מן החי נהיה מצרך נדיר; פגיעה אנושה בענף החקלאות המונעת השענות על מקורות תזונה מקומיים; פגיעה אנושה בענף התעשייה הפרטי בעזה אשר יצא מכלל תפקוד ועוד. גורמים אלו אילצו את האוכלוסייה בעזה להישען בצורה כמעט מוחלטת על סיוע חיצוני והובילו למציאות בה מחירי הסחורה שקיימת בשווקים המקומיים זינקו וכמעט אינה נגישה עבור רוב האוכלוסייה. בשל הרעב, המחסור החמור במים נקיים, וקריסת מערכת שירותי בריאות ומערכות סניטציה נשקפת סכנה הולכת וגדלה להתפשטות של מחלות ומגיפות.

52. מר רגאסינגהם מסר עוד כי למרות הצורך הדחוף בחלוקת הסיוע בפני הארגונים ההומניטאריים עומדים מכשולים רבים: נמנעת האפשרות להכניס לרצועת עזה סיוע מספק, קל וחומר סיוע שימנע התפשטות רעב ותת תזונה; משלוחי הסיוע נפגעים בשל סירובים, עיכובים, הליכי בדיקה מכבידים מניעת גישה, מחסומים ועוד; מפגש עם המון מורעב; קריסת מנגנוני אכיפת הסדר; הגבלות על התקשורת; דרכי אספקה שנהרסו כתוצאה מהלחימה; סכנות ביטחוניות שכבר הובילו למותם של 161 עובדי ארגוני סיוע. לדבריו, על מנת לתקן את המצב הקיים יש, בין היתר, להשתמש בכל מעבר אפשרי, להבטיח את ביטחונם של עובדי הסיוע ולאפשר אמצעי תקשורת.

53. ביום 28.2.2024 דיווח משרד הביטחון של איחוד האמירויות על מבצע משותף עם מצרים להצנחת סיוע, מזון וציוד רפואי לצפון הרצועה. בימים לאחר מכן, הוצנח במספר הזדמנויות נוספות סיוע מהאוויר על ידי ארצות הברית, מצרים, ירדן ואחרים (ראה: *Missy Ryan, "As Gaza crisis intensifies, U.S. conducts first airdrop of aid", The Washington Post*).

2.3.2024). ההצנחות האווירות נמשכות גם בימים אלו. מטבע הדברים, באמצעות הצנחה מהאוויר לא ניתן לספק סיוע משמעותי, קל וחומר כאשר המון אנשים רעבים הזקוקים למזון באופן סדיר, נמצאים באי ודאות מתמשכת באשר ליכולתם להשיג מזון לעצמם ולבני משפחותיהם. זאת ועוד. הצנחת הסיוע מהאוויר הובילה להריגתם של לפחות חמישה אזרחים בצפון הרצועה וכן לפצועים שמספרם לא ידוע, ככל הנראה בשל תקלה במנצחים שהובילה לנפילת הסיוע מגובה רב (ראה: *Jason Burke, Five killed and 10 injured in Gaza aid airdrop when parachute fails to open, The Guardian, 18.3.2024*).

54. הרעב הכבד בצפון הרצועה הוביל לאירועים טרגיים נוספים. ביום 29.2.2024 הגיעו לרחוב אל-

רשיד מדרום-מערב לעיר עזה משלחת של אספקת מזון שאורגנה על ידי אנשי עסקים מקומיים. המשלוח אובטח על ידי הצבא הישראלי אשר פתח בירי כאשר המון אדם מורעב התנפלו על המשאיות בתקווה להשיג מזון להם ולבני משפחותיהם. 118 בני אדם נהרגו באסון ומאות נוספים נפצעו. לטענת ישראל, מרבית האנשים נהרגו ונפגעו באירוע כתוצאה מהדוחק ששרר במקום ורק מיעוט קטן נורה מהאש החיה שירו החיילים. מנגד, טוענים ארגוני הסיוע כי לבית החולים שיפא פונו נפגעי ירי רבים וכי הצבא הישראלי הוא האחראי לתקרית הקטלנית. בימים 2-3 למרץ דווח על אנשים נוספים שנהרגו ונפצעו בצפון הרצועה כאשר חיפשו מזון וסיוע חיוני (ראה: *Hostilities in the Gaza Strip and Israel | Flash Update #131, OCHA, 4.3.2024*).

55. ביום 2.3.2024 פרסמה מועצת הביטחון של האו"ם הצהרה בנוגע לאלימות הקטלנית כלפי

נזקקי משלוחי סיוע הומניטארי. המועצה קראה לצדדים לכבד את החוק הבינלאומי, להימנע מפגיעה בשירותים אזרחיים החיוניים לתושבים ולהגן בכל דרך על האוכלוסייה האזרחית ועל תשתיות אזרחיות. בהקשר זה, הביעה המועצה דאגה כבדה באשר להערכות לפיהן על פי מדד IPC כל תושבי הרצועה יסבלו מחוסר ביטחון תזונתי אקוטי (ראה: *Security Council Press Statement on Incident Surrounding Humanitarian Assistance Convoy in Gaza Strip, 2.3.2024*).

56. המועצה הפצירה בישראל לשמור על מעברי גבול פתוחים לכניסת סיוע הומניטארי לרצועה;

לפתוח מעברים נוספים על מנת לאפשר כניסת סיוע בקנה המידה הנדרש; לאפשר מעבר מהיר ובטוח של משלוחי הסיוע לנזקקים ברצועת עזה באשר הם.

57. ביום 3.3.2024 ביקשה WFP לחדש את פעילותה ולהעביר 14 משאיות לצפון עזה. המשאיות

יצאו לדרכן, אך הצבא הישראלי מנע את מעברן במחסום בואדי עזה והחזירן כלעומת שבאו לאחר שעוכבו במשך 3 שעות. כאשר המשאיות עשו את דרכן חזרה לדרום הרצועה, המוני תושבים רעבים התנפלו על המשאיות ולקחו מהן 200 טון של מזון (ראה: *WFP food deliveries to northern Gaza face further setbacks" WFP, 5.3.2024*). עוד ביום 3.2.2024 הוצנחו מהאוויר בצפון הרצועה 6 טון של מזון בעקבות שיתוף פעולה בין תוכנית המזון העולמית וממשלת ירדן. סגן מנהל תוכנית המזון העולמית מר קארל סקאו, התייחס למבצעים האוויריים והדגיש כי הצנחות מזון מהאוויר לא יכולות למנוע רעב ולכן אינן יכולות להחליף העברת סיוע

דרך היבשה לצפון עזה. לדבריו, יש לראות בסיוע מהאוויר מוצא אחרון ותוכניות סיוע לצפון מחייבות פתיחת מעברים נוספים לכניסת סיוע, ובכלל זה מעברים באזור הצפון.

58. ביום 3.3.2024 [פורסמה הצהרה](#) מטעם מנהלת UNICEF במזרח התיכון וצפון אפריקה, גבי אדיל ח'ודר, לפיה יש לאפשר לסוכנויות הסיוע ההומניטארי לעצור את המשבר ההומניטארי, למנוע רעב ולהציל חיי ילדים. לשם כך זקוקות הסוכנויות לפתיחת כל מעבר אפשרי, כולל מעבר ישיר לצפון הרצועה; לאבטחת המשלוחים; ולהתרת מעבר סיוע בקנה מידה משמעותי בכל רחבי הרצועה, ללא עיכובים, דחיות, ומניעות גישה (ראה: *Statement by Adele Khodr, UNICEF Regional Director for the Middle East and North Africa - Malnourished babies in Gaza slowly perishing under the world's gaze*, UNICEF, 3.3.2024).

59. ביום 4.3.2024 הצליחה לבקר בבתי החולים כמאל עדואן ואל-עווד בצפון הרצועה, משלחת מטעם ארגון הבריאות העולמי והביאה עמה 9,500 ליטרים של דלק, מזון וכמות מוגבלת של ציוד רפואי. בעקבות הביקור מסר מנכ"ל הארגון [תיאודור אדהנוס גיבריסוס](#) כי משלחות מטעם הארגון לא הורשו להיכנס לצפון הרצועה מאז חודש אוקטובר. לדבריו, הציוד שהצליחה המשלחת להביא עמו אינו משמעותי לעומת הצורך העמוק בסיוע. בנוסף, התייחס המנכ"ל לריבוי המקרים של תת-תזונה, תמותת ילדים כתוצאה מרעב, הרס ונזק למבני בתי החולים, וכאמור למחסור החמור בדלק, מזון, תרופות וציוד רפואי.

60. ביום 6.3.2024 [פורסם](#) באתר האינטרנט של האו"ם כי לאחר ביקור בן יומיים ברצועה, המתאם לעניינים הומניטאריים לשטחים הפלסטינים הכבושים, גיימי מקגולדריק מסר כי הרעב הגיע לממדים קטסטרופליים וכי ילדים גוועים למוות. לדבריו, **על מנת לפתור את בעיית הרעב בצפון הרצועה, יש לגבש תוכנית שתאפשר מעבר של 300 משאיות סיוע מידי יום**. המתאם התייחס לסיוע ההומניטארי מהאוויר והדגיש כי סיוע קרקעי יעיל יותר וניתן לספק באמצעותו את היקף הסיוע הנדרש: משאית אחת יכולה לשנע בין 20-30 טון, בערך פי 10 מכמות הסיוע שיכול להצניח מטוס. בנוסף, ציין המתאם קיים צורך אקוטי כעת לפתוח יותר נקודות מעבר להכנסת הסיוע ולהבטיח מעבר בטוח של הסיוע לאזורים שונים ברצועה, כולל לאזור צפון עזה (ראה: *"Gaza: 'Children are dying from hunger', says UN aid coordinator"*, UN NEWS, 6.3.2024).

61. בפרסום בטוויטר של [WFP מיום 11.3.2024](#) נכתב כי בעיית תת התזונה ברצועת עזה מחמירה במהירות חסרת תקדים. זאת, בשל מחסור מדאיג במזון, במי שתיה ובשירותי בריאות. עוד נמסר כי המצב מגביר את הסיכון להשפעות בריאותיות ארוכות טווח וכי הוא משפיע באופן הקשה ביותר על נשים וילדים ש-90% מהם לא אוכלים תזונה מגוונת.

62. [נכון ליום 12.3.2024](#), רק 12 בתי חולים - 6 בצפון ו-6 בדרום - פועלים בתפקוד חלקי על רקע מחסור חמור בציוד ובצוות רפואי. מחסור זה פוגע באופן קריטי ביכולתה של מערכת הבריאות להיענות לצורכי האוכלוסייה האזרחית, לרבות מספר גדול של ילדים, נשים ואנשים עם מחלות כרוניות. מתקני בריאות ברחבי עזה, במיוחד בצפון, מתמודדים עם מחסור חמור שפוגע ביכולתם לספק טיפול רפואי חיוני. המחסור הזה כולל תרופות, דלק הכרחי לפעולות בבתי

חולים, מים נקיים, ציוד כירורגי, חומרי הרדמה, ואספקת מזון לחולים ולצוות רפואי כאחד. המחסור הגיע לרמות קריטיות, ואילץ אנשי מקצוע רפואיים לבצע ניתוחים ללא הרדמה ומשככי כאבים (ראה: Hostilities in the Gaza Strip and Israel | Flash Update #137, OCHA, 12.3.2024).

63. בשבועות האחרונים, בעוד המשבר ההומניטרי בעזה מחריף, נתקלים ארגוני הסיוע במכשול חדש. מיום 24.1.2024, אין די בכך שמשאיות הסיוע יצלחו את הבדיקות ואת התיאום הבריורקרטי, ויגיעו בשעות הפעילות של המעבר כדי להבטיח את כניסתן לרצועה וזאת לנוכח מחאה של ארגוני ימין ושל משפחות של חטופים נגד העברת הסיוע ההומניטרי לעזה. מטרת המחאה לטענתם היא ליצור לחץ לשחרור החטופים. במסגרת המחאה חוסמים עשרות פעילי ימין את המעבר לעיתים, בצורה הרמטית. אף שמדובר בקבוצה קטנה של מוחים, ואף שתכלית הפעולה אינה מחאה נגד מדיניות הממשלה והצבא, אלא סיכול של פעילות צבאית בעת מלחמה, נמנעה המשטרה מלהפריע לפעילי הימין לחסום את המעבר. לפי פרסומים בתקשורת, מקורה של המדיניות בהנחייה של השר לביטחון לאומי. הפעילים זוכים לרוח גבית מגורמים בקבינט המדיני בטחוני, כניסת משאיות נמנעת, או מתעכבת וכמות הסיוע ההומניטרי שנכנסת, אשר גם כך אינה קרובה לתת מענה לצרכי האוכלוסייה נוכח המשבר חסר התקדים, קטנה באופן ניכר. (עמוס הראל, "בלינקן ביטל ביקור בכרם שלום כי ישראל לא התחייבה למנוע הפגנה במקום", הארץ 8.2.2024). רק לנוכח לחץ בינלאומי הוטל על הצבא לאכוף את הסדר הציבורי במעבר, ואלוף פיקוד דרום הוציא בו צו לסגירת השטח. מאז, הורחבה המחאה גם לנמל אשדוד, שם מונעים פעילי הימין את יציאת המשאיות מהנמל, או למעבר ניצנה, ולא מאפשרים למשאיות להגיע למעבר.

64. אין חולק על כך שלרשות רשויות האכיפה בישראל עומדים מספר כלים אשר היו מאפשרים להם להתמודד, לו היו חפצים בכך, עם עשרות בודדות של פעילים, אשר מסכלים יום אחרי יום, משך שבועות, את יישומה של החלטת ממשלה. העדר האכיפה מעלה חשש שמחאה זו מהווה מכשול נוסף לשלל המחסומים מהם מורכבת מדיניות הכנסת הסיוע לעזה מאז השבעה באוקטובר, וכי ישנם גורמים אשר רואים במניעת הסיוע ההומניטרי כחלק מאסטרטגיית הלחימה של ישראל.

65. מכל המתואר לעיל עולה כי המצב בצפון רצועת עזה מחייב שינוי דרסטי במדיניות של מדינת ישראל והסרת המגבלות שקבעה. הקושי באספקת הסיוע לצפון הרצועה לא נובע רק מקשיים בירוקרטיים שישראל מערימה כאשר היא מסרבת לאשר מעבר של משלחות סיוע. המתקפה חסרת התקדים על רצועת עזה זרעה חורבן והרס בכל רחבי הרצועה ובמיוחד בצפונה. כתוצאה מכך, כבישים רבים נהרסו לחלוטין ודרכי הגישה משובשות וקשות למעבר. הצבא הישראלי לא חדל מלוחמה בצפון ומשכך משלחות הסיוע חשופות גם לסכנות תקיפה, כפי שכבר קרה. ברי שבמצב דברים זה, גם מאות אלפי התושבים שנותרו בצפון הרצועה המהווים אזרחים מוגנים וזקוקים לסיוע, נמצאים בסכנת חיים מיידית אם מתקיפה צבאית, מרעב, צמא והיעדרן של מערכות רפואיות מתפקדות אשר יכולות לספק טיפול רפואי חיוני.

66. על אף שישראל טוענת שהיא לא מגבילה את כמות הסיוע לצפון הרצועה (או בכלל) או מערימה קשיים על העברתו, העובדות בשטח מלמדות אחרת.

67. כל יום בו אין פתרון מידי למצוקת התושבים בצפון יכול להיות ההבדל בין חיים למוות וכל עיכוב הינו עינוי והחרפה לאין שיעור של סבלה של האוכלוסייה שממילא סובלת מתת תזונה קיצוני, רעב ומצב בריאותי לקוי ביותר.

ההליכים בפני בית הדין הבינלאומי לצדק (ICJ)

68. ביום 29.12.2023 הגישה מדינת דרום אפריקה בקשה לבית הדין הבינלאומי לצדק (ICJ) לפתיחת הליכים בנוגע להפרות לכאורה של התחייבויותיה של ישראל על פי אמנה בדבר מניעתו וענישתו של פשע השמדת עם ביחס לפלסטינים בעזה.

69. טיעוני הצדדים נשמעו בפני בית הדין בימים 12 ו-13 לינואר. ביום 26.1.2024 ה-ICJ פרסם צעדים זמניים מחייבים מבחינה משפטית במסגרתם הורה לישראל לנקוט בכל האמצעים למניעת ביצוע כל המעשים במסגרת סעיף II של אמנת רצח העם. זאת, במטרה להבטיח כי כוחות צבא ישראלים לא יבצעו אף אחד מהמעשים המנויים בסעיף; כי ישראל תנקוט באמצעים כדי למנוע ולהעניש את מי שביצע הסתה ישירה ופומבית לביצוע רצח עם נגד פלסטינים; כי ישראל תספק לאוכלוסייה האזרחית שירותים בסיסיים, לרבות סיוע הומניטרי, כדי להתמודד עם תנאי החיים הקשים בעזה. כפי שצוין בסעיף 86(4) להחלטה:

"The State of Israel shall take immediate and effective measures to enable the provision of urgently needed basic services and humanitarian assistance to address the adverse conditions of life faced by Palestinians in the Gaza Strip"

כידוע, סעד זמני זה התקבל בהסכמתו של כבוד השופט ברק מטעם מדינת ישראל.

70. יצוין כי במסגרת ההליכים הנ"ל, המדינה לא הכחישה את תחולת האמנה למניעת ביצוע רצח עם ותחולת הדין הבינלאומי ההומניטרי על פעולותיה. עם זאת, פעולותיה מבהירות כי היא אינה עומדת בהתחייבויותיה, או בסעדים הזמניים שמחייבים אותה במסגרת החלטתו של בית הדין הבינלאומי, במיוחד בכל הקשור לאספקת סיוע הומניטרי ובמיוחד בצפון רצועת עזה.

71. ביום 6.3.2024, מדינת דרום אפריקה הגישה בקשה נוספת לבית הדין לצדק להתערבותו נוכח התעצמות הפגיעה בתושבי עזה. במסגרת זו, הודגשו העובדות החדשות בנוגע למצב האוכלוסייה האזרחית, כולל בצפון הרצועה לנוכח ההחמרה המשמעותית במצבה מאז ניתנה החלטתו של בית הדין. זאת בהתבסס בין היתר על מקרי המוות כתוצאה מהרעבה והתייבשות. במועד הגשת בקשה זו כבר לא היה מדובר בחששות או התרעות אלא, כפי שמתואר לעיל, במשבר הומניטארי חסר תקדים שגובה קורבנות מידי יום ומעמיד את האוכלוסייה האזרחית בסכנה קיומית.

72. בהתאם לדיווחים נוספים של ארגונים בינלאומיים, במהלך השבועות שחלפו מאז החלטת בית הדין מיום 26.1.2024, במקום להגדיל את הסיוע ההומניטרי, ישראל אפשרה כניסת פחות משאיות סיוע לעזה, במיוחד לצפון עזה, לשם התירה להכניס מספר יותר קטן של משאיות סיוע

(ראה: *HRW*, "Israel Not Complying with World Court Order in Genocide Case", 26.2.2024).

מיצוי הליכים

73. כבר ביום 12.10.2023 פנו חלק מהעותרות, עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל, רופאים לזכויות אדם - ישראל, גישה - מרכז לשמירה על הזכות לנוע והמוקד להגנת הפרט, לשר הביטחון, שר האנרגיה, מתאם פעולות הממשלה בשטחים והיועצת המשפטית לממשלה בעניין הפסקת אספקת חשמל, דלקים ומים לרצועת עזה. בפניה התריעו העותרות מפני ההשלכות המסוכנות של ניתוק המים והחשמל לעזה ומניעת מעבר דלקים. בין היתר ציינו, כי בשל כך יפגעו אנושות שירותי הבריאות ותפקוד בתי החולים, ייגרם נזק בלתי הפיך לחולים, מערכת שאיבת המים תושבת ולא תתאפשר נגישות למי שתייה נקיים, אספקת מזון וסיוע הומניטארי תפגע וכך גם היכולת לטיפול בשפכים. הודגש כי הפעולות שביצעה ישראל מנוגדות לחובתה לקיים את הדין הבינלאומי, כמו גם את התחייבותה בפני בית משפט נכבד זה, ונדרש כי היא תחזור לאפשר לאלתר, אספקת מים, חשמל ודלקים. הפניה לא נענתה וכפי שהתריעו הארגונים המצב ההומניטארי התדרדר במהירות.

פניית הארגונים מיום 12.10.2023 מצורפת ומסומנת כנספח 1/ע

74. ביום 11.2.2024 פנתה העותרת 5, האגודה לזכויות האזרח לראש הממשלה, שר הביטחון, ושרים בחברי הקבינט בעניין חובותיה של ישראל כלפי האוכלוסייה המוגנת ברצועת עזה. בפניה תואר בהרחבה מצבה הקשה של האוכלוסייה והודגש כי מצב זה הוא תוצאה ישירה של הפרות הדין הבינלאומי על ידי ישראל. ישראל נדרשה "לפעול לאלתר כדי למלא את חובותיה לפי הדין הבינלאומי. עליה להגביר את הכנסת הסיוע ההומניטרי ולדאוג לצרכיהם של התושבים המוגנים בעזה. בתוך כך עליה לאפשר את חזרתם הבטוחה של תושבים לבתיהם באזורים בהם אין עוד לחימה אינטנסיבית; לספק פתרונות מגורים הולמים למי שבתיהם נפגעו ולמי שאינם יכולים עדיין לשוב לבתיהם בשל הקרבות; לספק מי שתייה נקיים, מזון בכמות מספקת, חשמל, תרופות, ביגוד חם, וכל אשר נדרש להישרדות האוכלוסייה; לדאוג לכך שהסיוע יגיע לכלל האזרחים; וכן לדאוג כי לכל מוגן תהיה גישה לטיפול רפואי." פניה זו לא זכתה לכל התייחסות והמציאות מלמדת כי המשיבים התעלמו לחלוטין מכל האמור בה ואף פעלו באופן שהחריף את המצב.

פניית האגודה לזכויות האזרח מיום 11.2.2024 מצורפת ומסומנת כנספח 2/ע

75. ביום 20.2.2024 פנו העותרות לראש הממשלה, שר הביטחון ומתאם פעולות הממשלה בשטחים בדרישה כי ישראל תספק את כל צרכי האוכלוסייה האזרחית בצפון רצועת עזה בהתאם לחובותיה במשפט הבינלאומי. בפניה צוין כי על אף שמצב האוכלוסייה האזרחית בכל רחבי הרצועה קשה ביותר, מצבם של התושבים והתושבות בצפון הוא הקשה ביותר. זאת, בשל העובדה כי ישראל נוקטת באמצעים שונים הפוגעים באספקת סיוע לצפון. המשיבים נדרשו "לפעול באופן מידי על מנת לספק את כל צרכיה החיוניים של האוכלוסייה האזרחית בצפון

רצועת עזה וכן כי [ישראל] תחדל באופן מידי מפגיעה, שיבוש, עיכוב ומניעת מעבר של משלוחי הסיוע ההומניטארי לצפון הרצועה. " גם פניה זו מעולם לא נענתה.

פניית הארגונים מיום 20.2.2024 מצורפת ומסומנת כנספח 3/ע

76. הנה כי כן, המשיבים התעלמו מפניות העותרות במשך למעלה מחמישה חודשים בעוד הם ממשיכים לבצע פעולות שהובילו למשבר ההומניטארי חסר התקדים ששורר ברצועה כיום. מכאן עתירה זו.

הטיעון המשפטי

77. התמונה העובדתית המצטיירת מהמקורות השונים שתוארו לעיל היא חד משמעית. ברצועת עזה שורר משבר הומניטרי קטסטרופלי והפגיעה באוכלוסייה האזרחית, במיוחד בילדים ובנשים, היא חסרת תקדים. התושבים ברצועת עזה, במיוחד התושבים שנותרו בצפון – אם כי לא יכלו להתפנות ואם כי ביכרו להישאר בבתיהם – חשופים לסכנת חיים בכל עת. מדינת ישראל **לא מספקת ואף מונעת אספקת** סיוע הומניטארי ראוי ומספיק **ולא מאפשרת** לארגונים בינלאומיים לעשות זאת. משכך, סובלים התושבים מרעב, מהתייבשות, מתנאים היגייניים קשים, מהזנחה סניטרית והעדר שירותים רפואיים או אחרים.

78. במצב הדברים המתואר ישראל מפרה בצורה בוטה את חובותיה על פי המשפט הבינלאומי אשר מטיל עליה חובות מכוח מספר ענפי משפט: לצד תחולת דיני הלחימה, דיני הכיבוש ממשיכים לחול על מדינת ישראל בהיותה כוח כובש ברצועת עזה וכן חלים דיני זכויות האדם. למותר לציין כי דינים אלה מחייבים את כל הצדדים לחכימה, גם אם הצד השני מפר אותם.

מקור חובותיה של מדינת ישראל

79. מדינת ישראל אינה כופרת בחובותיה בהתאם לדיני הלחימה, כפי שהצהירה בעבר בפני בית משפט נכבד זה (ר' לדוגמא בג"ץ 4764/04 **רופאים לזכויות אדם ואח' נ' מפקד כוחות הצבא בעזה** (30.5.2004) בג"ץ 201/09 **רופאים לזכויות אדם ואח' נ' ראש הממשלה** (19.1.2009) ועוד) וכך כפי שהצהירה לאחרונה בפני בית הדין הבינלאומי לצדק. יחד עם זאת, המצב שתואר בהרחבה בפרק העובדתי לא מותיר מקום לספק כי המשיבים אינם ממלאים אחרי חובותיהם אלה, כפי שיפורט בהרחבה להלן. בשונה ממקרים קודמים, הלחימה בעזה שהחלה ביום 7.10.2023 היא כזו שממדיה מעולם לא נראו בעבר. הסבל הקשה של האוכלוסייה האזרחית, מספר הקורבנות וממדי ההריסה של המתקנים והבתים האזרחיים הם מעבר לכל דמיון. הסבל של האוכלוסייה האזרחית ברור ומתעצם עם מניעת והיעדר אספקת סיוע הומניטרי מספיק בכדי שיענה על צרכיה המינימליים.

80. למען הסר ספק, חובות המשיבים נובעים גם מדיני התפיסה הלוחמתית. דינים אלה מטילים על המשיבים חובות נוספות בהיות ישראל כוח כובש, שכוללים חובות פוזיטיביות כלפי תושבי הרצועה. גם חובות אלה, אשר יפורטו בהרחבה במסגרת פרק זה, מופרות בצורה בוטה על ידי המשיבים. בנוסף, למדינת ישראל חובות מכוח משפט זכויות האדם, המשפט הישראלי ופסיקתו של בית משפט נכבד זה.

81. כידוע, מדינת ישראל שולטת במעברים אל עזה וממנה, כך היה המצב לפני תחילת המלחמה באוקטובר וכך הוא המצב היום - על אף כל השינויים בשטח. בנוסף, אין חולק גם כי ישראל שולטת במרחב האווירי ובמים הטריטוריאליים של עזה ושולטת, באופן מעשי, על היבטים מרכזיים של החיים בעזה. הדבר ניכר עוד יותר בימים אלה, בהם מדינות המבקשות להכניס סיוע הומניטרי לרצועת עזה, בין היתר באמצעות הצנחת חבילות מהאוויר, נדרשות לקבל את אישור מדינת ישראל בכדי שיוכלו לעשות כן. הדבר נכון גם בנוגע לשליטתה של ישראל על הים והמאמצים הנעשים בימים אלה בכדי לאפשר כניסת סיוע – שוב, באישור ישראל השולטת בים – באמצעות אוניות מהים.

82. השליטה הנמשכת, בין היתר, על המעברים אל עזה וממנה ועל תחומי חיים רבים נוספים של תושבי עזה, אשר התעצמה בימים אלה, **מטילים על ישראל חובות כלפי תושבי עזה מכוח דיני הכיבוש שבמשפט ההומניטרי הבינלאומי, בכל מה שקשור לזכויות האדם המושפעות משליטתה.** זו העמדה המקובלת על ידי ארגוני זכויות אדם, ארגוניי בינלאומיים כולל האו"ם והאיחוד האירופאי, גופי האו"ם השונים, ומלומדים ומומחים רבים.

ראו לעניין זה: דוח מדד השליטה, עמ' 47-49; שרי בשי וקנת מן "שליטה ואחריות: מעמדה המשפטי של רצועת עזה לאחר 'ההתנתקות'" **המשפט** יד 35 (2010); Tristan Ferraro, ; *Determining the beginning and end of an occupation under international humanitarian law*, 94 INT'L REV. RED CROSS 133, 157-158 (2012), ועדת האו"ם העצמאית על השטחים הכבושים מיום 5.9.2023, **דוח** [האסיפה הכללית](#) מיום 17.12.2021, **דוח** האיחוד האירופאי מיום 23.3.2018, ועוד.

כך גם צוין על ידי ארגון הצלב האדום המתייחס לגישה הפונקציונאלית ביחס לכיבוש בעזה:

"The ICRC considers, however, that in some specific and rather exceptional cases – in particular when foreign forces withdraw from occupied territory (or parts thereof) but retain key elements of authority or other important governmental functions usually performed by an occupying power – the law of occupation may continue to apply within the territorial and functional limits of such competences. **Indeed, despite the lack of the physical presence of foreign forces in the territory concerned, the retained authority may amount to effective control for the purposes of the law of occupation and entail the continued application of the relevant provisions of this body of norms.** This is referred to as the "functional approach" to the application of occupation law. This test will apply to the extent that the foreign forces still exercise, within all or part of the territory, governmental functions acquired when the occupation was undoubtedly established and ongoing.

The functional approach described above permits a more precise delineation of the legal framework applicable to situations in which it is difficult to determine, with certainty, whether an occupation has ended or not... **In such situations, it is important to take into account the extent of authority retained by the foreign forces rather than to focus exclusively on the means by which it is actually exercised. It should also be recognized that, in these**

circumstances, the geographical contiguity between belligerent States could facilitate the remote exercise of effective control. For instance, it may permit an occupying power that has relocated its troops outside the territory to reassert its full authority in a reasonably short period of time. The continued application of the relevant provisions of the law of occupation is all the more important in this scenario as these were specifically designed to regulate the sharing of authority – and the resulting assignment of responsibilities – between the belligerent States concerned.”

ICRC, INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW AND THE CHALLENGES OF CONTEMPORARY ARMED CONFLICTS REPORT 12 (2015)

83. לפי גישה זו, המדינה לכל הפחות נושאת באחריות בתחומים בהם היא מפעילה שליטה. לענייננו, מכוח שליטתה של ישראל על המעברים ועל תנועת אנשים וסחורות, מוטלות עליה חובות מכוח דיני הכיבוש שבמשפט ההומניטרי הבינלאומי, כלפי תושבי רצועת עזה.

84. זאת ועוד, כפי שנקבע בבג"ץ 102/82 **צמל נ' שר הביטחון**, תחולת דיני הכיבוש מותנית בהיווצרות פוטנציאל להפעלת סמכויות שלטוניות בשטח כאשר "אין בזמניותה של השהייה בשטח או בכוונה לקיים אך שליטה צבאית ארעית כדי לגרוע מכך...". הידוק השליטה של הצבא הישראלי ברחבי שטחי רצועת עזה, ובמיוחד בצפון, הנוכחות הצבאית הגדולה בתוך רצועת עזה ובנוסף, החלטות כגון, מניעת מזון, חשמל, מים ודלקים, לא מותירים מקום לספק כי לישראל השליטה על האפקטיבית על השטח, כי מוטלות עליה חובות ככוח כובש וכי הישרדותה של האוכלוסיה האזרחית תלויה בפעולותיה.

85. בבג"ץ 9132/07 **אלבסיוני נ' ראש הממשלה** (30.1.2008), קבע בית המשפט כי המצב ברצועת עזה הוא דינאמי ומשתנה. המצב העובדתי שקיים היום והיקף השליטה האפקטיבית של הצבא בשטח, שכולל הפעלת שליטה בעלת אופי שלטוני, לא מותירים מקום לספק אודות חובותיה של המדינה מכוח דיני התפיסה הלוחמתית וכי אף התנאים הקבועים בתקנה 42 לתקנות האג משנת 1907 מתקיימים ללא כל ספק.

86. מפסיקתו של בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר (ICTY) עולה כי הגישה שאומצה היא שיש לתת פרשנות תכליתית לדיני הכיבוש בכדי לדאוג לתושבים אשר מוצאים את עצמם תחת שליטה של כוח זר ולוודא שיוטלו על הכוח הזר חובות וסמכויות בהתאם לקבוע בדין הבינלאומי. כך נקבע, כי לצורך החלת ההגנה על אזרחים שמספקת אמנת ג'נבה הרביעית, יש לפרש את המונח "in the hands of" (כלשון סעיף 4 לאמנת ג'נבה), באופן שיחול על תושבים אשר מוצאים עצמם תחת שליטת כוח זר (כוח שהם לא אזרחיו), גם אם מדובר בתקופת מעבר, בה לא ניתן לקבוע כי הכוח הזר מפעיל שליטה אפקטיבית בשטח, זאת בכדי לוודא שהאזרחים לא יהיו במצב גרוע יותר משהיה בעת הכיבוש. כפי שנקבע בעניין *Naletilic* :

"The Chamber accepts this to mean that the application of the law of occupation as it effects "individuals" as civilians protected under Geneva Convention IV does not require that the occupying power have actual authority. For the purposes of those individuals' rights, a

state of occupation exists upon their falling into "the hands of the occupying power." Otherwise civilians would be left, during an intermediate period, with less protection than that attached to them once occupation is established.

Consequently, the Chamber will have recourse to different legal tests to determine whether the law of occupation applies, depending on whether it is dealing with individuals or with property and other matters."

Prosecutor v. Mladen Naletilic (Trial Judgement), IT-98-34-T (Mar. 31 March, 2003), para. 221-222).

87. דיני התפיסה הלוחמתית מטילים על המשיבים חובה להימנע מפגיעה באוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה לצד חובה פוזיטיבית לדאוג לצרכיה ההומניטריים ולקיום הסדר הציבורי והחיים התקינים (ראו בג"ץ 04/4764 רופאים לזכויות אדם ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל בעזה, פ"ד נח(5) 385, 393 (2004)).

88. זאת ועוד, במקביל לדינים אלה, חלים על המדינה גם דיני זכויות האדם. כפי שנקבע על ידי בית הדין הבינלאומי לצדק, דיני זכויות האדם ממשיכים לחול אף בעת עימות מזוין, ושהיחס בין הנורמות הספציפיות תלוי בנסיבות (*Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, 2004 I.C.J. Rep. 136 §§ 102-112*). אף ועדת טירקל, הוועדה שהוקמה לבדיקת האירוע הימי מיום 31 במאי 2010, התייחסה לנושא זה וציינה שהיחס בין דיני זכויות האדם ודיני הלחימה הוא יחס משלים. כך גם עולה מפסיקתו של בית משפט זה (ר' בג"ץ 769/02 הוועד הציבורי נגד עינויים נ' ממשלת ישראל, פ"ד סב (1) 507 (2006), פסקה 19 לפסק דינו של הנשיא דאז ברק).

89. מכאן שעל פעולותיהם של המשיבים ושל הצבא חלים דיני הלחימה, דיני הכיבוש ודיני זכויות האדם, וכפי שיפורט, הם אינם עומדים בחובותיהם מכוח דינים אלה, ובמיוחד בחובתם לאפשר סיוע הומניטרי מהיר ומספק; לפעול לאספקת סיוע זה שהינו חיוני להישרדותה של האוכלוסייה האזרחית; ולמנוע את הפגיעה באוכלוסייה האזרחית ובעיקר בזכויותיה הבסיסיות ביותר לחיים ולבריאות.

החובה להגן על האוכלוסייה האזרחית ולאפשר מעבר חופשי של סיוע הומניטרי

90. סעיף 23 לאמנת ג'נבה הרביעית, המהווה חלק מהמשפט הבינלאומי המנהגי, מטיל על צד הלחימה חובה להתיר מעבר חופשי של כל משלוחי הרפואות וצרכי בתי החולים וכן כל משלוחי המזון, הבגדים, והתרופות ההכרחיים במיוחד לילדים מתחת לגיל 15, לנשים הרות ולילודות:

"כל בעל אמנה יתיר מעבר חופשי של כל משלוחי הרפואות וצרכי בתי החולים ותשמישי התפילה המיועדים רק לאזרחי בעל אמנה אחר, ואפילו היה זה האחרון יריבו. כן יתיר מעבר חופשי של כל משלוחי מצרכי המזון, הבגדים והסמים ההכרחיים המיועדים לילדים פחותים מבני חמש-עשרה שנה, לנשים הרות ולילודות... המעצמה המתירה את מעבר המשלוחים המוזכרים הפסקה

הראשונה של הסעיף הזה רשאית לקשור את ההיתר שלה בתנאי שחלוקתם בין הנהנים מכך תבוצע בפיקוחן המקומי של המעצמות המגינות. משלוחים כאלה יישלחו במהירות האפשרית, והמעצמה המתירה את מעברם החופשי תהא זכאית לקבוע את הסידורים הטכניים שלפיהם יותר המעבר.”

91. סעיף 70(2) לפרוטוקול הראשון מוסיף על חובה זו וקובע כי הצדדים לסכסוך מזוין יתירו את מעברם המהיר וללא עיכוב של כל משלוחי הסיוע, הציוד והסגל ההומניטריים אף אם סיוע כזה מיועד לאוכלוסייה האזרחית של הצד היריב. סעיף 70(4) עוד מוסיף כי “הצדדים לסכסוך יגנו על משלוחי הסיוע ויקלו על חלוקתם המהירה.”

92. הוראה דומה מעוגנת בסעיף 18(2) לפרוטוקול השני לאמנות ג'נבה בדבר הגנת קורבנות סכסוכים מזוינים שאינם בין-לאומיים ובכל מקרה, ההוראה בסעיף 70 לפרוטוקול הנוסף מהווה הוראה מנהגית, אשר קובע (בכלל 55) כי :

“The parties to the conflict must allow and facilitate rapid and unimpeded passage of humanitarian relief for civilians in need, which is impartial in character and conducted without any adverse distinction, subject to their right of control.”

93. יצוין כי בהתאם לשני הפרוטוקולים לאמנות ג'נבה, נדרשת הסכמת הצדדים לסכסוך לצורך כניסת הציוד ההומניטרי – ובמקרה של סכסוך שאינו בינלאומי אזי הסכמת המדינה. בהתאם לדברי ההסבר לכללים המנהגיים, בעוד שדרישה זו אינה חלק מהפרקטיקה הקיימת, הרי שבכדי שארגון יוכל לפעול ולספק את הסיוע באזור לחימה, הוא חייב לקבל הסכמה. עם זאת, מדינות מחויבות לא לסרב לבקשות אלו בצורה שרירותית. זאת ועוד, כאשר קיים סיכון של הרעבה של האוכלוסייה האזרחית, אזי מוטלת חובה על צד לסכסוך להסכים לאפשר מעבר הסיוע ההומניטרי בצורה מהירה וללא הפרעה. יודגש כי בהתאם לדיווחים בתקשורת, הרשויות בעזה, כולל חמאס והרשות הפלסטינית, אינם מתנגדים לכניסת הסיוע ההומניטרי לאוכלוסייה האזרחית, אלא ההפך הוא נכון. מניעת כניסת הסיוע והציוד ההומניטרי הוא כתוצאה מהחלטה שהמדינה קיבלה שהינה פסולה בנסיבות העניין ועומדת בניגוד לחובותיה.

ר' Jean-Marie Henckaerts and Louise Doswald-Beck, *Customary International Humanitarian Law, Volume I: Rules* (International Committee of the Red Cross ed., Cambridge University Press 2005), עמ' 193-200.

94. כפי שצוין על ידי הצלב האדום עוד בשנת 1995, על כל צד לסכסוך :

“to accept, under the conditions prescribed by international humanitarian law, impartial humanitarian relief operations for the civilian population when it lacks supplies essential to its survival.”

(26th International Conference of the Red Cross and Red Crescent,
Res. II (cited in Vol. II, Ch. 17, § 533))

95. אין ולא יכולה להיות מחלוקת כי האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה, במיוחד בצפון, סובלת ממחסור חמור במזון, מים נקיים, תרופות ועוד החיוניים להשרדותה. מקרים נרחבים של תת תזונה ורעב ומקרי המוות כתוצאה מכך מחייבים את מדינת ישראל לאפשר לאלתר את כניסתו של כל הסיוע ההומניטרי הנדרש. אסור לישראל להמשיך לעכב כניסת משלוחים או למנוע את כניסתם, שינועם לצפון או הפצתם לתושבים וכן, אסור לה לתקוף את משאיות הסיוע או את התושבים המורעבים הצובאים על המשלוחים.
96. לנוכח המצב ההומניטארי הקשה ביותר, יש לדחות מכל וכל את טענותיה של ישראל על אודות גניבת סיוע וציוד הומניטרי כצידוק להגביל את האספקה. התנפלות ההמון על משאיות הסיוע היא ביטוי למצוקה הנוראה עמה מתמודדת האוכלוסייה האזרחית ברצועה ובעיקר בצפונה. עשרות אלפי אנשים רעבים, חיים בחוסר וודאות לגבי אספקת מזון, הם לא יכולים לדעת מתי יזכו לאכול את ארוחתם הבאה וחמור מכך האם יהיה בידם להאכיל את ילדיהם. נסיבות אלו מחזקות את החובה של ישראל לאפשר מעבר של מספר משמעותי יותר של משאיות סיוע לצפון הרצועה.
97. גם טענות בדבר צרכים צבאיים, אינן יכולות להצדיק במקרה הנדון את הפגיעה המתמשכת. הקטסטרופה ההומניטארית ברצועת עזה לא התפתחה מעצמה, אלא הלכה והתעצמה במהלך הימים והשבועות שבהם פגעה ישראל באוכלוסייה האזרחית. צורך צבאי יכול להשפיע על האופן שבו מנותב הסיוע או על פיקוח על החלוקה למניעת זליגה לכוחות לוחמים של האויב. ניתן וצריך היה לספק לאוכלוסייה האזרחית ברצועה סיוע הומניטארי חיוני, אך מדינת ישראל נמנעה מכך ופגעה באפשרויות סיוע על אף שהייתה מודעות להשלכות הקשות. בכך הפרה ישראל את חובתה להגן על האוכלוסייה האזרחית ולאפשר לה לקבל אספקת סיוע הומניטארי.
98. מעבר לחובות אלה המוטלות על ישראל כצד ללחימה, הרי שככוח כובש, מוטלת על ישראל **חובה פוזיטיבית** לדאוג לצרכים ההומניטאריים של התושבים הנמצאים תחת שליטתה, לספק סיוע הומניטרי ולקיום הסדר הציבורי והחיים התקינים באזור.
99. בהתאם לכך, לפי לסעיף 43 לתקנות האג בדבר דיני המלחמה ביבשה משנת 1907, מוטלת על ישראל החובה לאפשר לאוכלוסייה האזרחית לנהל חיים תקינים. בסעיף 27 לאמנת ג'נבה הרביעית (1949) נקבעה חובה להגן על כבודם של התושבים המקומיים.
100. סעיף 55 לאמנת ג'נבה הרביעית מטיל חובה "להבטיח במלוא מידת האמצעים שברשותה את אספקת המזון והרפואות לאוכלוסייה; במיוחד שומה עליה למלא את מחסוריו של השטח הנכבש במזון, ברפואות ובשאר דברים, אם אין מקורותיו של השטח הנכבש מספיקים."
101. סעיף 59 לאמנת ג'נבה הרביעית מוסיף וקובע כי אם האוכלוסייה – כולה או מקצתה – של שטח נכבש אינה מקבלת אספקה בשיעור מספיק:

"תסכים המעצמה הכובשת לתכניות סיוע לטובת האוכלוסייה האמורה, ותקל על ביצוען בכל האמצעים העומדים לרשותה. תכליתן המיוחדת של תכניות אלה, שיוזמיהן יוכלו להיות מדינות או ארגונים הומניטריים חסרי-פנייה, כגון הוועד הבינלאומי של הצלב האדום, תהיה אספקת משלוחי מזון, רפואות ומלבושים.

כל בעלי האמנה יתירו את המעבר החופשי של המשלוחים האלה **ויערבו להגנתם.**

אולם, מעצמה המעניקה מעבר חופשי למשלוחים בדרכם לשטח שנכבש על ידי יריבה, תהא זכאית לבדוק את המשלוחים, להסדיר את מעברם בהתאם לזמנים ודרכים קבועים ולקבל מאת המעצמה המגינה ערובה המניחה את הדעת, שמשלוחים אלה ישמשו לסיועה של האוכלוסייה הנצרכת ולא לטובת המעצמה הכובשת".

102. סעיף 69 לפרוטוקול הראשון מוסיף על חובות אלה וקובע גם את החובה להבטיח אספקת ביגוד, ציוד שינה, אמצעי מחסה, והספקה אחרת החיונית להישרדות האוכלוסייה האזרחית של השטח הכבוש.

103. פעולותיו של הצבא הישראלי עומדת בניגוד ברור להוראות אלה. אומנם ישראל מצהירה על הסכמתה לתוכניות סיוע ומטילה את האשמה על סוכנויות הסיוע, אך, כפי שפורט בחלק העובדתי, היא מערימה קשיים רבים בהוצאתן לפועל ומעכבת בצורה מכוונת את כניסת הסיוע בכמות הנדרשת לרצועה ובמיוחד לצפון הרצועה.

104. ודוק. המדינה אינה יוצאת מידי חובתה כאשר היא מאפשרת של סיוע חלקי או סיוע שאין בו ממש. כך למשל אישרה ישראל, השולטת על השטח האווירי של רצועת עזה, למדינות שונות לחלק מזון באמצעות הצנחות. מבצעים אלו, זכו לכיסוי תקשורתי נרחב וישראל התפארה בהם, אך כמתואר בחלק העובדתי מדובר בסיוע בטל בשישים שלא עונה על הצרכים של האוכלוסייה האזרחית. זאת ועוד, מדובר בשיטת חלוקה מסוכנת, כפי שלמרבה הצער התברר מהאירוע הטרגי מיום 8.3.2024, בו חמישה תושבים נהרגו ועשרה נפצעו כתוצאה ממצנח של סיוע אווירי לקוי.

105. **מכל האמור לעיל נלמד כי ישראל מפרה לא רק את חובותיה ככוח כובש, אלא אף את חובותיה כצד ללחימה שכן היא מונעת מארגוני הסיוע אפשרות לספק בעצמם את הסיוע ההומניטארי הנדרש להישרדות התושבים בצפון הרצועה.** מדינת ישראל אינה רשאית למנוע משלוחים של סיוע הומניטארי לצפון הרצועה, היא אינה רשאית לעכב משלוחים כאלו ובוודאי שאינה רשאית לפגוע בהם. עליה להבטיח מעבר בטוח לארגוני הסיוע ההומניטארי ולמשאיות האספקה והציוד. חובתה לשמור על הסדר הציבורי, משמעה כי עליה להבטיח גם אפשרות חלוקה של מזון וסיוע אחר באופן שיבטיח את שלומם של צוותי הסיוע והאוכלוסייה הזקוקה לו.

הפרת החובה לאפשר גישה לארגוני סיוע הומניטרי

106. הפרוטוקולים הנוספים לאמנות ג'נבה (סעיף 71 לפרוטוקול הראשון וסעיף 18 לפרוטוקול השני), כמו גם הדין הבינלאומי המנהגי מעגנים את החובה לאפשר לסגל הסיוע, בעת שזה נותן פעולות סיוע, למלא את תפקידו, ובכלל זה להבטיח את חופש התנועה שלו ולהגן עליו. בכלל 56 לכללים המנהגיים נקבע:

The parties to the conflict must ensure the freedom of movement of authorised humanitarian relief personnel essential to the exercise of their functions. Only in case of imperative military necessity may their movements be temporarily restricted.

107. החובה לאפשר חופש תנועה לארגוני סיוע הומניטרי היא תוצאה ישירה של החובה לספק גישה לאזרחים נזקקים והאיסור על מניעת מתן סיוע הומניטרי במכוון (ר' כלל 55 לעיל).

108. כאמור לעיל, גם אם המשיבים יטענו כי מניעת הסיוע ההומניטרי נועדה לצרכים צבאיים, אין בכך הצדקה חוקית, במיוחד לנוכח ההשלכות של צעדים אלה על האוכלוסייה האזרחית. לעמדת הצלב האדום, ניתן לטעון לצורך צבאי רק במקרים חריגים ביותר וזאת **בכדי להסדיר גישה הומניטארית ולא כדי למנוע אותה**. ההגבלות אפשריות רק באופן זמני ועליהן להיות תחומות לאזור גיאוגרפי מוגבל בכדי לא למנוע את התנועה של הצוות ההומניטרי:

the military necessity argument can be invoked in exceptional circumstances in order to regulate—but not prohibit—humanitarian access, and can only temporarily and geographically restrict the freedom of movement of humanitarian personnel.

'ICRC Q&A and Lexicon on Humanitarian Access' (2014) 96 International Review of the Red Cross 359, עמ' 364.

109. כמפורט בחלק העובדתי הצבא הישראלי הגביל את חופש התנועה של ארגוני הסיוע לצפון רצועת עזה לאורך כל תקופת המלחמה עד כה וזאת באמצעים שונים: איסור כניסת המשלחות לצפון הרצועה, עיכוב המשלחות במחסומים והחזרתן כלעומת שבאו, תקיפה ופגיעה במשאיות סיוע, הרס דרכים ותשתיות, פגיעה ותקיפה של צוותי סיוע שהובילה להרג של עובדי סיוע, פגיעה ותקיפה של מבקשי הסיוע, הימנעות מהסדרת גישה הומניטארית ועוד. לנוכח כל אלו, ברי כי המשיבים הפרו גם את חובתם לאפשר גישה לארגוני הסיוע ההומניטארי.

הפרת החובה ליחס אנושי

110. סעיף 27 לאמנת ג'נבה הרביעית החל הן בזמן לחימה והן בעת כיבוש קובע כי על צד הלחימה וכוח כובש לנהוג בכל עת בצורה אנושית כלפי מוגנים:

מוגנים זכאים בכל הנסיבות ליחס של דרך-ארץ לגופם, לכבודם, לזכויותיהם המשפחתיות, לאמונתם ולפולחנם, לנימוסיהם. היחס אליהם יהא תמיד אנושי, והם

יוגנו במיוחד מפני כל מעשה אלימות או איומי אלימות, ומפני עלבונות וסקרנות הרבים...

111. כפי שמצוין בדברי ההסבר של האמנה, סעיף זה הוא סעיף מרכזי אשר מהווה בסיס לאמנה. החובה לנהוג ביחס אנושי כלפי האוכלוסייה האזרחית מעוגנת גם בסעיף (1)75 לפרוטוקול הראשון הנוסף, סעיף 3 המשותף לאמנות ג'נבה וסעיף 4 לפרוטוקול השני הנוסף, ומהווה חלק מהמשפט הבינלאומי המנהגי. כפי שנקבע בדברי ההסבר משנת 1958, המשמעות של "יחס של כבוד" צריכה להתפרש בצורה הרחבה ביותר ולכלול את כל הזכויות של הפרט שלא ניתן להפריד אותן מהאדם, והדבר כולל הבטחת שלומו הפיזי, הנפשי ואף האינטלקטואלי. גם החובה של "יחס אנושי" שחלה בכל הנסיבות ובכל עת צריכה להתפרש במובנה הרחב ביותר ולכלול את כל תנאי הקיום של האזרחים.

112. החובה הזו מוטלת על המדינה בהיותה בעלת השליטה האפקטיבית אף על אספקת המצרכים החיוניים, כגון אוכל, מי שתיה נקיים וציוד רפואי, לאוכלוסייה המוגנת. נקיטה באמצעים אשר מונעים אספקת אמצעים אלה, שכתוצאתם נפגעת בצורה משמעותית בזכות לכבוד וליחס אנושי ויכולת האוכלוסייה האזרחית להתקיים במינימום הנדרש, משמעה הפרה של חובות בסיסיות אלה. לנוכח העובדות המפורטות בחלק הראשון לעתירה, נראה כי אין מקום למחלוקת שהמשיבים אינם מעניקים יחס אנושי או יחס של כבוד לאוכלוסייה המוגנת ברצועת עזה ובפרט בצפונה ומשום כך הם מפירים גם חובות אלו.

הפרת האיסור של הענישה הקולקטיבית

113. סעיף 32 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע כי אסור לצדדים לנקוט שום אמצעי שיש בו כדי לגרום לסבלה הגופני של האוכלוסייה המוגנת.

114. תקנה 50 לתקנות האג אוסרת ענישה קולקטיבית וקובעת כי :

No general penalty, pecuniary or otherwise, shall be inflicted upon the population on account of the acts of individuals for which they cannot be regarded as jointly and severally responsible.

115. בדומה לכך, סעיף 33 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע את העיקרון לפיו "איש בשל עבירתו יענש". גם סעיף (2)75 לפרוטוקול הראשון הנוסף לאמנות ג'נבה קובע כי :

The following acts are and shall remain prohibited at anytime and in any place whatsoever, whether committed by civilian or by military agents...

(d) collective punishments.

116. התנהלותם של המשיבים מנוגדת למשפט הבינלאומי בהיותה ענישה קולקטיבית של מעל לשני מיליון אנשים חיים בעזה, ועשרות האלפים שנתרו בבתייהם בצפון. התשתיות ברצועת עזה נהרסו והשירותים החיוניים אינם מתפקדים. אוכלוסייה שלמה שאינה מעורבת בלחימה סובלת קשות באופן יומיומי והמצב רק הולך ומחמיר.

117. זאת ועוד, המשיבים מבקשים לעשות שימוש בתושבים פלסטינים תוך כדי פגיעה בצרכיהם החיוניים ביותר **והותרתם במצב של רעב** על מנת ללחוץ על ממשלת חמאס לנקוט בפעולות מסוימות. תושבי עזה מהווים 'בני ערובה' והתנהלותם זו של המשיבים מסכנת את האוכלוסייה האזרחית ומונעת ממנה את "המינימום ההומניטרי" שעה שהמשיבים מחויבים להימנע מפגיעה בה.

הפרת איסור ההרעבה של האוכלוסייה האזרחית

118. בהתאם לנתונים שפורטו בחלק העובדתי, אין מקום לספק כי האוכלוסייה ברצועת עזה, במיוחד בצפון, סובלת ממצב של רעב כבד, התייבשות וצמא. בשל מצוקת הרעב הקשה של המוני בני אדם ורצונם לשרוד ולנוכח חוסר הוודאות באשר לאספקת הסיוע, הם נאלצים לעוט על משאיות הסיוע, אף אם הדבר עלול להוביל ואכן מוביל, לאובדן חייהם.

119. מצב זה נוצר כתוצאה ממדיניותה של ישראל אשר מנעה במשך חודשים כניסת סיוע הומניטרי, או למצער כניסת סיוע הומניטרי מספיק, אשר יענה לצרכים החיוניים והבסיסיים ביותר של האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה ובמיוחד בצפונה. כמפורט בחלק העובדתי, סוכנויות הסיוע של האו"ם התריעו על כך בזמן אמת, אך מדינת ישראל לא שעתה להן.

120. בפועל, ההחלטות של המשיבים או מי מטעמם למנוע כניסת מים, מזון, דלק ובאותה עת למנוע ולעכב את הסיוע ההומניטרי לאזרחים, או למצער לאשר כניסת כמות בלתי מספיקה של סיוע, עלולות לעלות לכדי פגיעה מכוונת באוכלוסייה האזרחית ושליטת הצרכים החיוניים להישרדותה. המצב הקיים היום, בו אנשים מתים מתת-תזונה והתייבשות בצפון רצועת עזה, מהווה הפרה לחובותיה של ישראל אשר עלולה להיחשב כפשע מלחמה.

121. סעיף 54 לפרוטוקול הנלווה הראשון לאמנות ג'נבה, המהווה חלק מהמשפט הבינלאומי המנהגי, קובע איסור על הרעבת האוכלוסייה האזרחית ועל פגיעה באובייקטים חיוניים להישרדותה:
1. הרעבת אזרחים כשיטת לחימה הינה אסורה.

2. אסור לתקוף, להרוס, לסלק או להוציא מכלל שימוש אובייקטים חיוניים להישרדות האוכלוסייה האזרחית...

122. איסור זה קבוע גם בסעיף 14 לפרוטוקול השני הנלווה לאמנות ג'נבה, שחל בעימותים מזוינים שאינם בינלאומיים, וכך נקבע בכלל 53 לכללים המנהגיים:

The use of starvation of the civilian population as a method of warfare is prohibited.

123. דברי ההסבר של סעיף 54(1) לפרוטוקול הראשון הנוסף מציינים כי השימוש בהרעבה כאמצעי לחימה משמעותו:

“to provoke it deliberately, causing the population to suffer hunger, particularly by depriving it of its sources of food or of supplies. It is clear that activities

conducted for this purpose would be incompatible with the general principle of protecting the population...”

124. סעיף 8(2)(b)(xxv) לאמנת רומא קובע כי שימוש מכוון בהרעבת האוכלוסייה האזרחית כשיטת לוחמה באמצעות מניעת אמצעים חיוניים להישרדות שלהם, כולל מניעת כניסת אספקה הומניטרית כנדרש על ידי אמנת גינבה הרביעית, מהווה **פשע מלחמה**.

125. הרעבה עלולה גם להיחשב כפשע של השמדת עם על פי האמנה בדבר מניעתו של הפשע השמדת עם. שכן, פשע כזה מוגדר על פי סעיף 2(c) לאמנה כ-

Deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole or in part;

126. משום כך גם אסור לתקוף, להרוס, לסלק, או להוציא מכלל שימוש, אובייקטים החיוניים להישרדות האוכלוסייה האזרחית, כגון, מוצרי מזון, שטחים חקלאיים המשמשים ליצירת מוצרי מזון, יבולים, משק חי, מתקני ואספקת מי שתיה, ומפעלי השקיה.

127. כפי שפורט בהרחבה בפרק העובדתי, המשיבים מונעים מזון באמצעים שונים מהאוכלוסייה האזרחית בעיקר בצפון רצועת עזה: רוב האדמות החקלאיות הושמדו, אנשים איבדו את מקור פרנסתם, הדייגים אינם יכולים לדוג, מפעלים הותקפו ונהרסו, המשיבים מונעים כניסת חומרי גלם, לרבות קמח בכמות מספקת. כל אלו לא מתירים מקום לספק כי נשללו מהאוכלוסייה האזרחית מקורות אספקת המזון. זאת ועוד. למדינת ישראל היה מידע מלא על אודות אמצעי הייצור המקומיים המוגבלים, שיעור העוני, העדר המשאבים ועל המצב הכלכלי הקשה ברצועה. לנוכח כך, היה עליה לדאוג באופן מידי, מיד עם פתיחת המלחמה למזון ומים נקיים בכמות מספקת לאוכלוסייה האזרחית. חלף זאת, החריבה ישראל את מכלול האמצעים לייצור מזון ולאספקת מזון ומים ומנעה כניסת מזון וחלוקתו ברצועה ובמיוחד לצפון הרצועה באמצעים שונים.

128. מההצהרות השונות של גורמים בכירים ברשויות המדינה, מצב הרעב ברצועת עזה ומניעת כניסה מספקת של משאיות סיוע הינה גם חלק ממדיניות ישראל כחלק מניסיון שחרור החטופים הישראליים. בהתאם לגישה זו, אחזקת צפון הרצועה על ידי הצבא ובעצם יישום מצור שם, מיועדת להוות כקלף מיקוח במשא ומתן לשחרור החטופים (ראה למשל: יניב קובוביץ גורמי ביטחון: "פרסום הכוונה להכניס סיוע מצפון הרצועה פוגע במו"מ עם חמאס - בכירים במערכת הביטחון מתחו ביקורת על פרסום ההחלטה החד-צדדית, והעריכו כי כעת לא ניתן להשתמש במהלך כקלף מיקוח במגעים עם חמאס לעסקת חטופים", הארץ, 28.2.2024).

129. התבטאויות פומביות של גורמים שונים בממשלה, כגון שר הביטחון גלנט שהצהיר כמפורט בחלק העובדתי, שלא יכנס מזון לרצועה, מלמדות על מניעים פוליטיים אסורים. על רקע זה מתעורר חשש להרעבת האוכלוסייה האזרחית כשיטת לוחמה על אף שהיא אסורה ומהווה פשע מלחמה. גם ללא אמירות אלו, ברור כי ישראל ידעה שפעולותיה יובילו להרעבה המונית ואף

הוזהרה על ידי גורמים שונים מיד בתחילת המלחמה מפני התדרדרות מהירה שתוביל לאסון זה. משכך, ברי כי אף אם העובדות אינן מתגבשות לכדי אפשרות להוכחת כוונת הרעבה, ישראל התעלמה במודע מהאפשרות היווצרותו של רעב המוני ואינה נוקטת את האמצעים ההכרחיים הנדרשים על מנת לענות על הצרכים המידיים של האוכלוסייה.

הפרת חובותיה והתחייבויותיה של מדינת ישראל בהתאם להלכת אלבסיוני ופסיקות בית משפט זה

130. התנהלותם של המשיבים מהווה הפרה אף של פסיקת בית המשפט זה ולהתחייבויות המשיבים. בבג"ץ 07/9132 אלבסיוני נ' ראש הממשלה (פורסם בנבו, 30.1.2008) (להלן: **עניין אלבסיוני**), שם נדונה החלטת הקבינט משנת 2007 לצמצם את אספקת הדלק והחשמל לרצועת עזה. באותו עניין נקבע כי החובה המוטלת על ישראל –

נגזרת מהצרכים ההומניטריים החיוניים של תושבי רצועת עזה. על המשיבים למלא את החובות המוטלות עליהם מכוח דיני המשפט הבינלאומי ההומניטרי, ובמסגרת זו עליהם לאפשר לרצועת עזה אספקה רק של הטובין הדרושים לשם קיום הצרכים ההומניטריים החיוניים של האוכלוסייה האזרחית. (פסקה 11 לפסק דין).

ובהמשך:

המשיבים כלל אינם חולקים על קיומן של החובות ההומניטריות המוטלות עליהם, ואשר מחייבות את מדינת ישראל לאפשר מעבר של אספקת מוצרים הומניטריים חיוניים לרצועת עזה, להימנע מפגיעה מכוונת במתקנים הומניטריים (פסקה 15 לפסק דין).

131. כפי שתואר בהרחבה לעיל, החלטות המשיבים למנוע כניסת סיוע הומניטרי והתנהלותם בשטח משמעה מניעת אספקת טובין "הדרושים לשם קיום הצרכים ההומניטריים החיוניים של האוכלוסייה האזרחית". המשמעויות של התנהלות זו כבר ניכרות בשטח, עם דיווחים על עשרות מקרי מוות וסבל רב, במיוחד של ילדים אשר סובלים מתת-תזונה חמורה.

132. ודוק. בבג"ץ 08/4258 גישה נ' **שר הביטחון** (5.6.2008), אשר הוגש לאחר פסק הדין בעניין **אלבסיוני**, בית המשפט חזר והדגיש כי נוכח שליטתה של ישראל על המעברים לרצועה, היא **אינה יכולה להימנע בצורה מכוונת מהעברת מוצרים חיוניים לרצועת עזה וכי עליה לעשות כל שביכולתה על מנת למלא אחר התחייבויותיה כפי שנקבעו בעניין אלבסיוני**. כמפורט בחלק העובדתי, ישראל לא מאפשרת באופן מכוון קניה של מצרכי סיוע בשטחה, פתיחת מעברים ישירים לצפון הרצועה, מעבר חופשי של סחורות דרך אשדוד ועוד. חלף זאת, היא תומכת בפרוייקטים ראוותניים כגון, הצנחות מהאוויר שמסכנות חיי אדם ויעילותן ביחס לשינוע סיוע במשאיות קטנה ביותר וכן בנייה ופיתוח של נתיב ימי, שעלותו עצומה, יעילותו מוטלת בספק וממילא לא ניתן יהיה לספק באמצעותו סיוע, אלא בעוד שבועות ארוכים. כפי שחזרו והתריעו סוכנויות הסיוע, המצב ברצועת עזה מתדרדר מידי יום וסיוע מידי נדרש באופן דחוף ומיידי.

תוכניות כגון אלו שמקדמת ישראל נועדו לזרות חול בעיני העולם כולו ולהימנע מקיום חובותיה, גם בהתאם לפסיקת בית משפט נכבד זה.

133. בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון חזר והדגיש כי נוכח שליטתה במעברים, ישראל מחויבת לאפשר לתושבים ברצועת עזה את השירותים החיוניים לקיום רמת חיים סבירה ואנושית, כאשר הצרכים הכלכליים נכללים בגדרם. כך נקבע בבג"ץ 09/1169 פורום משפטי למען ארץ ישראל נ' ראש הממשלה (15.6.2009):

גם אם רצועת עזה נשלטת כיום על ידי תנועת החמאס, אשר הוכרזה ארגון טרור, חיים בה תושבים הזקוקים לשירותים חיוניים לקיום איכות ורמת חיים סבירה ואנושית. ישראל נדרשת להושיט עזרה כדי לאפשר סיפוק צרכים הכרחיים לאוכלוסייה המקומית, שבלעדיה לא יקבלו מענה. בשירותים חיוניים אלה עשויים להיכלל גם היתרים להזרמת כספים הנחוצים לתשלום משכורות לעובדים, המהווים אמצעי קיום מינימאליים להם ולמשפחותיהם... הציבור התמים המתגורר ברצועת עזה אינו יכול להיוותר מנותק מאמצעי קיום וקווי אספקה בסיסיים הנחוצים לחיים בכבוד... (פסקה 21).

134. בית המשפט העליון הכיר בכך כי השאלה באם חלות על שטח מסוים הוראותיו של הפרק השלישי לתקנות האג משנת 1907 או הוראותיה של אמנת ג'נבה הרביעית משנת 1949 היא שאלה המוכרעת לאור מערכת נתונים עובדתית, כך שיש לבחון באם נוצרו התנאים העובדתיים מהם נגזרת תחולת ההוראות בדין הבינלאומי בדבר תפיסה לוחמתית (בג"ץ 102/82 צמל נ' שר הביטחון, פ"ד לז(3) 365). זאת ועוד, בבג"ץ 201/09 רופאים לזכויות אדם נ' ראש הממשלה ואח' (19.1.2009) בית המשפט הכיר בכך כי "מצב המתואר בעניין אלבסיוני שלעיל אף הוא דינאמי ומשתנה".

135. כיום אנחנו נמצאים במציאות שונה מאוד. מציאות זו בה מתנהלת לחימה אקטיבית ברצועה ובה המשיבים הם בעלי שליטה על מה שנכנס לתושבים המוגנים במיוחד בצפון הרצועה, מחזקת את החובות של ישראל כלפי האזרחים המוגנים. המציאות היום היא שהאוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה תלויה בהחלטות המשיבים לפחות שלא למנוע כניסת הסיוע, הציוד והצוותים ההומניטריים בצורה מספקת על מנת שתוכל להישאר בחיים. החלטות של המשיבים מובילות למצב בו האוכלוסייה האזרחית סובלת מתת-תזונה ומצב של הרעבה שגרם למותם של רבים, במיוחד ילדים, האוכלוסייה הפגיעה ביותר ומשכך, יש להורות למשיבים להעביר את הסיוע המבוקש ללא דיחוי נוסף.

משפט זכויות האדם

136. נוכח השליטה של ישראל על מעברי הגבול בין רצועת עזה לבין שטחה ובשל שליטתה הנוכחית על היבטים רבים של תחומי החיים של תושבי עזה, היא מחויבת הן מכוח המשפט הבינלאומי, בנוסף על המשפט הישראלי, לכבד ולהגן על אותן זכויות האדם המושפעות משליטתה.

137. מניעה הכנסת סיוע וציוד הומניטרי והערמת מכשולים שונים הגורמים להרעבת האוכלוסייה האזרחית, תת תזונה, התייבשות, העדר שירותים רפואיים ואחרים והתפשטות מפגעים סניטריים, מהווה הפרה בוטה של זכויות האדם הבסיסיות ביותר של האוכלוסייה האזרחית, ביניהם הזכות לחיים, הזכות לשלמות הגוף, הזכות לבריאות והזכות לקיום מינימאלי בכבוד.

138. הזכות לחיים הינה זכות יסוד בסיסית, הנתונה לכל אדם. זכות זו מעוגנת בסעיף 2 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, הקובע כי "אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם". סעיף 4 לחוק יסוד זה מוסיף על כך וקובע: "כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו וכל כבודו."

139. פסיקת בית משפט זה חזרה והדגישה את חובתה של המדינה, על כל זרועותיה, לכבד את זכותו של כל אדם לחיים ולכבוד כאשר זכות זו כוללת בחובה לפחות את המינימום הנדרש לקיום אנושי – מזון מספק, קורת גג, ושירותי בריאות ברמה בסיסית:

"כבודו של האדם כולל בחובו... הגנה על מינימום הקיום האנושי... אדם המתגורר בחוצות ואין לו דיור, הוא אדם שכבודו כאדם נפגע; אדם הרעב לחם, הוא אדם שכבודו כאדם נפגע; אדם שאין לו גישה לטיפול רפואי אלמנטרי, הוא אדם שכבודו כאדם נפגע; אדם הנאלץ לחיות בתנאים חומריים משפילים, הוא אדם שכבודו כאדם נפגע..." (בג"ץ 366/03 עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי נ' שר האוצר, פ"ד ס' (3) 464)

"הזכות למינימום של קיום אנושי בכבוד מצויה בליבו ובגרעינו של כבוד האדם. חיים בחרפת רעב, ללא קורת גג, תוך חיפוש מתמיד מנין יבוא עזרו של אדם, אינם חיים בכבוד..." (בג"ץ 10662/04 סלאח חסן נ' המוסד לביטוח לאומי, פ"ד סה(1) 782)

140. זאת ועוד:

"קבלת שירותי בריאות חיוניים ברמה הבסיסית ביותר הנדרשים להגנת החיים והבריאות, היא נגזרת של הזכות לכבוד האדם, באשר הוא אדם, ושל הזכות החוקתית לחיים ולשלמות הגוף המעוגנות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (סעיפים 2 ו-4 לחוק). זכות זו עומדת לכל אדם... ברי כי הזכות לבריאות הינה אחת מהזכויות הבסיסיות והחיוניות הנתונות לאדם. לזכות זו השפעה שלא ניתן להפריז בחשיבותה על הקיום של האדם, על חייו ועל איכותם. הפגיעה בבריאותו של אדם עלולה להיות בלתי הפיכה ותוצאותיה עבור האדם ומציאות חייו עלולות להיות הרסניות (גרוס, בעמ' 438). נראה כי אין חולק על כך שגישה לטיפול רפואי, לצד זכות לדיור ולמזון, היא בליבת הזכות לקיום בכבוד" (בג"ץ 1105/06 קו לעובד נ' שר הרווחה)

141. בנוסף לדין הישראלי, דיני זכויות האדם הבינלאומיים מחייבים את ישראל לשמור על זכויות האדם הבסיסיות של תושבי עזה כמו של כל אדם אחר. סעיף 6 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות (1966), אמנה שישראל חתומה עליה ואשררה אותה, מעגן ומגן על הזכות

לחיים וקובע כי **לכל בן אנוש זכות טבעית לחיים** וכי אין לשלול משום אדם את חייו באורח שרירותי. ס' 11 קובע כי בשום מקרה **אין רשאים לשלול מעם את אמצעי מחייתו**. ס' 7 לאמנה קובע כי לא יועמד אדם בפני יחס אכזרי, בלתי אנושי או משפיל.

142. גם סעיף 3 להכרזה לכל באי העולם בדבר זכויות אדם, אשר אומץ ע"י האו"ם ב-1948 ומהווה חלק מהמשפט הבינלאומי המינהגי, מעגן את זכותו של כל אדם לחיים ולביטחון אישי. סעיף 25 להכרזה קובע כי לכל אדם הזכות לרמת חיים נאותה לבריאותו לרווחתו, לרבות מזון, לבוש, שיכון וטיפול רפואי ובסיפא קובע הסעיף כי אימהות וילדות זכאיות לטיפול מיוחד ולסיוע.

143. זכויות האדם הבסיסיות של האוכלוסיה האזרחית מעוגנות גם באמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות (1966) וחברתיות שאף היא נחתמה ואושררה על ידי ישראל. ס' 11 לאמנה מעגן את זכותו של כל אדם לרמת חיים נאותה עבורו ועבור משפחתו, לרבות מזון, מלבושים ודיוור נאותים וס' 11 קובע את **זכותו הבסיסית של כל אדם להיות מוגן מפני רעב ואת חובת המדינות שהן צד לאמנה לנקוט באמצעים שיבטיחו זכות זו**.

144. סעיף 12 לאמנה מעגן את החובה להגן על הזכות לבריאות ואת חובת המדינות החתומות ליצור תנאים נאותים אשר יבטיחו לכל שירותי בריאות וטיפול רפואי במקרה של מחלה. בהערה כללית 14 משנת 2000 של המועצה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, נכתב, כי למדינות החתומות חובה פוזיטיבית **לאפשר נגישות פיזית לטיפול רפואי**.

General Comment No.14, 'The Right to The Highest Attainable Standard of Health' Committee on Economic, Social, and Cultural Rights (2000)
[http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(symbol\)/E.C.12.2000.4.En:OpenDocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(symbol)/E.C.12.2000.4.En:OpenDocument)

בהערה הכללית 14 צוין במפורש:

"States should refrain from... limiting access to health services as a punitive measure, e.g. during armed conflicts in violation of international humanitarian law"

145. האמנה בדבר זכויות הילד (1989) שישראל חתמה ואישררה ומתייחסת באופן ספציפי לילדים בהיותם קבוצה פגיעה ורגישה במיוחד, קובעת את החובה להבטיח באופן מיוחד לילדים הגנה וטיפול (ס' 2) וכי המדינות החתומות ינקטו בכל הצעדים הנדרשים על מנת להגן על הזכויות באמנה (ס' 5). כך באשר לזכותו הטבעית לחיים של כל ילד, להישרדות ולהתפתחות (ס' 6), זכותו לחיים בתנאים המבטיחים כבוד (ס' 23), הזכות ליהנות מבריאות ברמה הגבוה ביותר הניתנת להשגה כאשר על המדינה להבטיח שלא תישלל מילד גישה לשירותי טיפול ובריאות (ס' 24). באותו סעיף **קבועה חובתן של המדינות להקטין תמותת תינוקות וילדים, להבטיח הספקת אספקת סיוע רפואי חיוני וטיפול בריאות לכל ילד, להיאבק במחלות ובתת תזונה, להבטיח שירותי בריאות לאימהות לפני הלידה ואחריה ולספק מזון מתאים ומזין ומי שתיה נקיים**. ס'

38 לאמנה קובע כי המדינות מקבלות על עצמן לכבד את המשפט ההומניטארי הבינלאומי במצבים של מאבק מזוין והנוגעים לילד וכי בהתאם למחויבותן עלפי החוק ההומניטרי הבינלאומי להגן על אוכלוסייה אזרחית במהלך מאבקים מזוינים, **ינקטו המדינות החברות כל צעד אפשרי כדי להבטיח הגנה וטיפול לילדים הנפגעים על ידי מאבק מזוין (ס' 38).**

146. העובדות המופרטות בחלק הראשון לעתירה, לא מתירות מקום לספק כי מדינת ישראל לא עומדת גם בחובותיה מכוח דיני זכויות האדם. הקשיים שהיא מערימה על העברת סיוע הומניטארי, פוגעים פגיעה אנושה בזכויות אדם בסיסיות של האוכלוסייה המוגנת ברצועה ובמיוחד בזכויותיהם של הילדים והילדות בצפון הרצועה ובכלל זה בזכותם לחיים. העובדה שילדים מתו וממשיכים למות בצפון רצועת עזה כתוצאה מרעב הייתה צריכה לזעזע את אמות הסיפים של המשיבים, של הציבור בישראל ושל העולם כולו. אלא שהמשיבים לא שינו דבר ממנהגם והם ממשיכים לרמוס ברגל גסה את זכויות האדם הבסיסיות של תושבי רצועת עזה ואף את הילדים שבהם. ברי כי אם גם מותם בייסורים של ילדים אלו לא גרם למשיבים למלא את חובותיהם מכוח הדין הבינלאומי, רק התערבות של בית משפט נכבד זה, תגרום להם לעשות כן ותוביל לכניסה מיידית של סיוע הומניטארי בהיקף שיענה על כל הצרכים של האוכלוסייה האזרחית ותמנע את מותם הוודאי של ילדים ותושבים אחרים.

לנוכח כל האמור לעיל, **בית המשפט הנכבד מתבקש ליתן צו על תנאי כמבוקש, לקבוע את העתירה לדיון דחוף, ועם קבלת תשובת המשיבים להפוך את הצו למוחלט.**

סיגי בן ארי, עו"ד

ב"כ העותרים

אסנת כהן-ליפשיץ, עו"ד

ב"כ העותרים